Кальварія
1+1
Людмила БАГРАТ
ЗЛО

Людмила Баграт

Зло

2002

Баграт Л.

Зло / Л. Баграт — 2002

Містична мелодрама, героїня якої отримує подарунок долі – справжнє ідеальне кохання, але лише у снах… У світі ж реальному вона підпадає під владу людини, яка сіє зло, не зупиняючись навіть перед убивством власних дітей.

© Баграт Л., 2002

Содержание

Частина I 5
Частина II 36
Конец ознакомительного фрагмента. 43

Людмила Баграт
Зло

Я не хочу вам нав'язуватися.
Я не хочу вас повчати.
Я просто хочу з вами поговорити.
Книга

Частина I

Усе своє життя я бачила лише кольорові сни. Яскраві та барвисті. Навіть мої нічні страхіття завжди були барвистими, виразними, кожна барва кричала: «Я, я! Ось тут я! Злякайся мене!», але найжахливіше траплялося вдень при сонячному світлі.

Я – людина сутінок. Коли сутеніло, я народилась, і в мене таке передчуття, що саме в сутінки я помру. Але вони мені ніколи не сняться. Як я вже казала, я бачу свої сни в кольорі, яскраві уривки пропливають перед моїми очима, повз мої думки, транзитом до серця. Саме зі снів усе й почалося. Хоч ні. Мої сни – це середина і кінець, а почну я від самого початку.

Називайте мене Марго. Моє справжнє ім'я – Маргарита, але я одразу наказую вам забути його разом з усіма можливими варіаціями типу: Маргаритка, Рита, Ритуся і так далі. Для вас, як і для інших, я – Марго. І це не просто моя примха. Ім'я має владу над життям і смертю.

Мені двадцять один рік. Я живу у великому галасливому місті і я шукаю кохання.

Зрозумію тих, хто подумає, що дівчина, мовляв, дозріла, природа потребує свого, і вже очікує на щось у стилі кінострічок Романа Поланськи, тому що це цілком відповідає моїй теорії, а саме: світ і не помітив, як утратив любов. Ніхто не тільки не знає, як і коли це сталося, ніхто не знає, що це взагалі сталося. Але я знаю. Одного разу я прокинулася і зрозуміла, для чого створена, для чого живу і чого мені бракує. Знайшла слово, навіть двоє слів: «Кохання – любов», проте не знайшла їхнього змісту.

Якось я прийшла до мами. Вона сиділа на своєму улюбленому місці – у тінистому, прохолодному кутку, там, де старе і напрочуд зручне крісло займало майже весь простір. Мама завжди асоціюється у мене з цим сутінковим кутком і старим кріслом. Моя мама… Тепла, спокійна, м'яка, від неї завжди пахло простим милом і, як мені здавалося, дощем. Це один з малюнків, які ілюструють мої згадки про неї з самого дитинства. Ось вона сидить: вся зіткана із сутінок і сонячних променів, втілення абсолютної ніжности і спокою, книжка в руках, темно-зелені, та де там, смарагдово-зелені очі з маленькими золотистими іскорками навколо зіниць повільно розплутують хитромудрі значки нашої кирилиці. Хоч ні, читала вона завжди блискавично, вона всотувала в себе книжки, як суха земля – вологу, але, прочитавши сторінку, не перегортала її, а досить довго розмірковувала над змістом. Помітивши мене, мама підвела очі від книжки.

– Ти вже попоїла?

Я мовчки кивнула. Вона придивилася до мене уважніше.

– Щось негаразд? З роботою?

– Мам, а що таке справжнє кохання?

На її обличчі щось змінилося. Як подих осени, в її очах промайнув вираз такого (суму? туги? відчаю?) почуття, про яке я й не здогадувалась. Вона спробувала всміхнутися:

– Я знала, що рано чи пізно ти про це спитаєш. Про це ти сама мені розповіси, коли знайдеш його чи коли воно знайде тебе. На це запитання можна відповісти тільки тоді, коли

це саме кохання спікатиме тобі руки чи принаймні попіл від нього студитиме пальці. Кохання з чиїхось слів – найбезглуздіша в світі річ.

– Гаразд, але розкажи мені про своє кохання, яким воно було для тебе?

– А хто тобі сказав, що воно в мене було?

– Але ж тато…

Вона різко відкинулася на спинку крісла і пильно подивилася на мене:

– Доню, це дуже важко пояснити. У таких ситуаціях, як ця, хочеться сказати, що кохання не існує. Щоб заспокоїти себе і запевнити в тому, що не припустилася жахливої помилки. Проте воно є. Воно існує, Марго, треба лише по-справжньому бажати його. І, як у кожній справі, не завадило б трішечки удачі.

– Тобі бракувало останнього?

Вона похитала головою.

– Марго, я поважаю твого батька. Усе своє життя він пам'ятав про тебе, твою сестру та брата. Він працював з ранку до вечора, щоб забезпечити родину. Троє дітей – це тяжкий тягар обов'язків. Я навчалася в торговельному технікумі, коли зустріла його. Він – водій, гарний, веселий. Я ніколи не нудьгувала, коли він був поруч. Він піклувався про мене, як міг, і… робив те, що я хотіла. Розумієш, доню, я вважаю, що чоловік у родині – голова, а жінка – шия. І хто з них має більше влади – досить суперечливе питання. З ним було зручно, тому я вийшла за нього заміж. І не каюсь, бо в мене троє найкращих у світі дітей.

– Так, але ж кохання…

– Я не кохала його і не кохаю. Колись це була симпатія, тепер просто звичка і те, що нас пов'язує, – наші діти.

– І ти ніколи не мріяла закохатися по-справжньому?

– А як це?

Я роздратовано сплеснула руками:

– Та звідки ж я знаю? Я прийшла, щоб почути про це від тебе, а натикаюся на те ж саме запитання. Мамо, а, може, ти чула про нього? У нас в родині? Ну, можливо, бабця, прабабця? Твоя сестра? Родичі по батьківській лінії? Твої подруги? Знайомі? Мамо, ну, будь ласка! Невже ніхто ніколи не розповідав тобі про нього?

Вона відвела погляд. Раптом мені стало так спокійно, так затишно, наче я лежала на самому дні глибокого ставка і дивилася на світ крізь зелене скло води. Я ще не чула відповіді, проте вже змирилася з нею.

– Ні.

У моїй родині ніхто не кохав. Мама не кохала. Не кохали бабця і прабабця, простежити далі мені не вдалося. Мама не змогла розповісти мені, що таке кохання, бо не кохала. її мати не змогла розповісти, що таке кохання, бо теж ніколи не кохала.

Моя бабця була дочкою голови колгоспу. Коли їй виповнилося двадцять років, спалахнула війна, хлопець, з яким вона зустрічалася, пішов на фронт. Весілля не відбулося.

41-го року в селі з'явилися німці. За традицією штаб розташували у великій хаті голови колгоспу. Моя бабця народилася пізно, отже, батько міг би бути її дідом. Немічний батько, молода та гарненька дочка, молоді, здорові, озброєні чоловіки в одностроях. Моїй бабці поталанило. Її зґвалтували двічі, а потім вона стала постійною коханкою вже немолодого майора з Баварії на ім'я Вернер. Це було добре, тому що він мав владу і все похідне від цього: хліб і спокій в хаті. Порівняно з долею інших дівчат, доля моєї бабці була золотою. Вона сама мені так сказала. На що скаржитися?

Війна, як кажуть, справа чоловіча. Чоловіки вирішували все а жінки чомусь почувалися винуватими одні. Чоловіки залишили село, прийшли інші, знову зґвалтували. Від баці відвернулися, вона – шльондра, спить із фрицем, підстилка. Вона щодня почувалася винуватою.

43-го року німці відступили. Прийшли партизани. Після того, як з німцями розібралися, дійшли до тих, хто їм допомагав. Бабцю зґвалтували партизани. Вона не скаржилася – могли б і повісити. Одні чоловіки залишили село, прийшли інші, знову зґвалтували. Бабця почувалася винуватою.

З цього всього напрошується лише один висновок. Війна – справді чоловіча справа, бо дуже вже в неї чоловіча логіка, така чітка послідовність… ви не помітили?

Наприкінці 45-го повернувся мій дід. Він переміг, а наречена «дочекалася». Знову сором, знову почуття провини. Але вони побралися… ви тільки уявіть собі: повне село неодружених жінок, удовиць, а мій дід узяв збезчещену, затавровану. Впродовж усього спільного життя він живився її почуттям провини і страхом.

Моя бабця ніколи не кохала, але в неї була її провина.

Її мати, моя прабабця, не могла розповісти своїй доні, моїй бабці, що таке кохання, бо ніколи не кохала.

Моя прабабця була дочкою дуже релігійної людини, викладача слова Божого у чоловічій семінарії номер чотири міста Харкова. Про її матір, мою прапрабабцю, я не знаю нічого крім того, що це була тиха, забита жінка, яка робила все можливе для того, щоб її існування на цій землі не привертало нічиєї уваги і минуло ніким не поміченим. Гадаю, тут вона таки досягла певних успіхів.

Доля розпорядилася так, щоб моя прабабця народилася саме в цій родині. Її звали Христею, Христиною, і вона була неймовірно гарною жінкою. Саме жінкою. З розповідей бабці У мене склалося враження, що вона ніколи не була дівчиною, хоч би як абсурдно це звучало. Вона була дитиною, а потім, у якийсь певний момент життя, на тобі! – перетворилася на квітучу і звабливу жінку. Бабця казала, що Христина була сама пристрасть, справжня чаклунка, кожен погляд – полум'я, кожен рух – виклик.

Гадаю, Христина не одразу зрозуміла, якою яскравою була її врода. Допоміг батько. Він розповів їй. А він умів розповідати і, найголовніше, робив це переконливо, за допомогою рук. Саме вони, великі й тяжкі чоловічі руки, такі несхожі на руки інтелігентного вчителя, довели моїй прабабці, що вона прекрасна, а також, що врода – найогидніший з усіх дарів диявола.

Він бив її майже щодня. Це нікого не дивувало, на це ніхто не звертав уваги. Чоловіки б'ють жінок, батьки б'ють дітей.

Христину не обтяжувала її зовнішність, проте вона непокоїла батька, який повільно втрачав розум від постійної «турботи» за свою доньку.

– Христе, чого сьогодні в церкві на тебе так дивився той писарчук з Підвисотки? Ти йому всміхалася? Не треба брехати, я знаю, що так. Підійди, дитино, настав час уроку Божого. Я побоююся, що ти забула обличчя нашого Творця.

Він нагадував їй про нього за допомогою рук чи тонкої тростини, яку завжди носив з собою, бо ж накульгував.

Подумки повертаючись у ті роки, я думаю, що в Христини не було жодних проблем ані з Богом, ані з його обличчям. А ось у батька вони були. Що робити бідному чоловікові, коли доньчина врода непокоїть дужче за всі богословські питання? Куди подіти відчай від того, що вона сильніша, що, хоч як намагайся, а не милуватися нею не можна, бо зваблює, несамохіть зводить з розуму. Його безсилля перед бажанням переходить у страх перед гріхом, відтак – у лють, яку він зганяє на її тілі. Якщо ти не хочеш мене задовольнити, хоч і можеш це, я зламаю тебе. Як дитина – іграшку. Завважте, це знову ж таки дуже логічно. Залізна чоловіча логіка.

Христина не боялася свого батька, як моя бабця свого чоловіка. Вона ненавиділа його. Він міг одного дня забити її до смерти, проте її ненависть було важко вбити. Вона була її єдиною подругою, підтримкою і втіхою. Як бачите, жінки з мого роду були здатні на сильні почуття.

Коли Христині виповнилося дев'ятнадцять, батько засватав її за сільського старосту, п'ятдесятирічного удівця, людину глибоко релігійну і такого самого садиста, як батько. Христині

не треба було якось змінювати себе: її ненависть однаково стосувалася батька та чоловіка. Я навіть сумніваюсь, чи вона їх взагалі відрізняла. Мені здається, батько вже змалечку був для неї чоловіком, як пізніше чоловік – батьком.

Христина померла у двадцять років, народжуючи свою дитину, – мою бабцю. Її отруїла зависока доза безмежної ненависти, з якою вона викинула, не народила, а саме викинула у цей світ плід її союзу з чоловіком-батьком чи батьком-чоловіком. Плід Її ненависти. А що ж ви думали: буває тільки «плід кохання»?

Моя прабабця ніколи не кохала, але вона ненавиділа.

Може, ви помітили, що про Христину я розповіла більше, аніж про бабцю. її історію я виклала детальніше, пов'язуючи факти з почуттями, і це має свою причину.

Моя бабця каже, що я, мов дві краплі води, схожа на Христину. Навіть родимка на правій щоці. У мого прадіда був її портрет. Він валявся на горищі з іншим непотребом. У дитинстві бабця годинами розглядала його, намагаючись уявити, як це – мати таку матір чи, може, як це взагалі – мати матір. По війні портрет згорів разом з хатою, яку підпалила блискавка. Попіл до попелу. Крім бабці, світлину ще бачив мій дід, він теж казав, що схожість разюча. Просто друге народження.

У нашій родині всі жінки були здатні кохати, проте ніхто не кохав. Зі свого багатого життєвого досвіду знаю, якщо у світі щось з'явилося, то само собою, безслідно воно не зникне. Що ж робити з тим невитраченим потенціалом кохання, який жінки мого роду носили у своїх серцях? Я знала відповідь. Він успадковується по жіночий лінії. Я знала, що в мені жило кохання принаймні трьох жінок. Я відчувала його. Його біль від того, що воно не здійснилося, його надію здійснитися в мені. Я не хотіла вдавати, що його немає, не хотіла нацьковувати на нього розум і розтинати гострим скальпелем думок. Я хотіла звільнити з в'язниці свого серця власне кохання і почуття тих жінок, які залишили його в моїх генах, наче в коморі схову.

А ще був страх. Я так боялася, що запізно народилася, і Цей жорстокий світ таки домігся свого, впродовж століть винищуючи, ґвалтуючи, втоптуючи любов у багно. Мене охоплював жах, коли я думала, що справжнє кохання вже давно вмерло, а замість нього на кожному кроці можна зустріти його двійника – яскравого та напарфумленого, але фальшивого та улесливого, велемовного, але підступного. Та я його шукала.

Що довше живу, то більше розумію, що нічого не тямлю в чоловіках та й в людях взагалі.

До чотирьох років осередком усього чоловічого для мене був батько. Але, хоч як дивно, у моїх спогадах про цей період він майже не фігурує, здебільше – мама, сестра, бабця. Хоч був-таки один випадок…

Мені тільки-но виповнилося три роки. Яскравий, сонячний ранок затьмарила жахлива подія: я зламала свою улюблену іграшку – пластмасового ведмедика. Добре пам'ятаю його тулуб, що лежав на підлозі, голову, яку я безпорадно тримала у руках, і плакала так голосно і так розпачливо, наче відірвала голову справжньому ведмежаті.

На такий галас із сусідньої кімнати вийшов батько. Мовчки взяв іграшку, пішов на кухню (я – хвостиком за ним), трохи поморочився там, однією рукою тримаючи зламану іграшку, другою – ніж. Ножа я, до речі, не злякалася, бо не думала, що моєму ведмедику можна було зашкодити більше, ніж це зробила я сама. За кілька хвилин тато так само мовчки повернув мені зцілену іграшку, погладив мене по голівці і пішов додивлятися футбол.

«Чарівник!» – вирішила я, захоплено роздивляючись ведмедика, який знову був таким, як раніше. Цікаво, що я не пам'ятаю, як тоді виглядав мій батько. Я не бачу його обличчя перед очима, все, що залишилося в моїй пам'яті, це його неймовірно великі, сильні руки. Руки чоловіка, водія і, як він сам про себе казав, трішечки боксера, трішечки різьбяра, трішечки поета, трішечки художника та ще з десяток таких «трішечки». Оті його руки я запам'ятала на все життя.

Десь із чотирьох років чоловіками для мене вже були і хлопчики з дитячого садка, бо вони гралися машинками, мали автомати, пістолети та іншу зброю і могли вдарити, якщо я невчасно втручалася у їхні бойовиська; і мій брат Дмитро (він старший за мене на десять років), бо він майже увесь час або малював незрозумілі картини, або гасав з друзями мотоциклом; і друзі мого батька, які приходили зрідка і яких називала просто «дядя». Всі названі представники чоловічої статі були безпечними, іноді грубуватими, частіше незрозумілими, а взагалі досить приємними.

Проте існував ще ВІН. ВІН – це Чорний Незнайомець, Чорний Дядько, Чужа Людина і ще безліч інших назв, за якими стояло одне – небезпека. Просвіщала мене мама. Саме з нею я вчила правило, яке в нашій родині називали просто «Реченням». Ми займались цим майже щодня, доки я запам'ятала його так добре, що могла б повторити навіть серед ночі, якби комусь дістало сили мене розбуркати.

«Ніколи не розмовляти з Незнайомцем, не підходити до Нього, не брати від Нього подарунків, не слухати, що Він каже, одразу тікати додому чи гукати на допомогу, якщо Він спробує наблизитися, і ніколи, нізащо на світі, в жодному разі нікуди з Ним не ходити, навіть якщо Він запропонує покатати тебе великою гарною машиною».

Ці слова я пам'ятала як «Отче наш». Колір, який у дитинстві асоціювався в мене з небезпекою, зробив це довге речення чорним: Чорний Незнайомець, чорна машина, кожна заперечна частка «не» – велика чорна кімната, кожне «ніколи, нікуди» – довгі чорні коридори, «в жодному разі» – велика чорна зала, а все речення – старовинний чорний замок, де мешкає Чорний Незнайомець, який щодня виїжджає на полювання великою чорною машиною. От тільки полює він не на тварин, а на дітей, передовсім на маленьких гарненьких блакитнооких дівчаток.

У сусідньому з нами домі жила вчителька музики. Вона підробляла репетиторством. Часто, коли я гралася у дворі, з вікон її квартири лунало жорстоке знущання учнів зі старого піаніно. Дивно, я ніколи не чула, щоб вона грала власноруч. Мабуть, піаніно-ветеран вже не могло звучати інакше, аніж болісно зойкати.

У вчительки було дві дочки. Старшу я час від часу бачила У дворі, але їй було десять років, і вона не водилася з такою малечею, як я. А от її сестрича Іринка, біляве чотирирічне створіння, була моєю найкращою подругою, ми завжди бавилися разом, доки одного вечора вона зникла.

Я чекала на неї день, два, три, проте все марно. Її сестри я теж відтоді не бачила. Ніколи. Приблизно за тиждень по тому, як я востаннє бавилася з Іринкою, я зрозуміла, що щось сталося, бо мама прийшла додому бліда, знервована, з заплаканими очима. Вона пригорнула мене, обіймала і цілувала, наче ми не бачилися багато років. Маленькі діти відчувають набагато більше, ніж ми звикли думати. Вони схожі на провидців чи янголів з церковних ікон, в очах яких – безмежне знання. З роками вони втрачають більшу частину своїх здібностей, гадаю, на щастя.

Того вечора я почала плакати не через те, що мама зробила мені боляче своїми нестримними пестощами, як вона, мабуть, вирішила, а через те, що була до смерти перелякана її страхом. Боже мій, страх був повсюди, він наелектризував кімнату, він, наче протяг холодного вітру, йшов від маминих очей, губів, від кожного її судомного поруху. Як дитині не заплакати, коли доросла людина охоплена таким жахом?

Мама почала заспокоювати мене (чи себе? чи нас обох одразу?) і попрохала мене розповісти Речення. Тоді я, налякана її поведінкою, була готова хоч заспівати Речення, тільки б мамі покращало. Я розповіла його бездоганно, мама ще раз поцілувала мене і аж тоді помітила, що досі вдягнута, взута, а сумки лежать на підлозі.

Про Іринку я наважилася спитати наступного вечора, коли всі сиділи за столом і саме збиралися вечеряти. Тато буркнув щось незрозуміле, Дмитро відвернувся і почав зосереджено щукати у холодильнику ковбасу, хоч вона лежала на столі, Тетяна поскаржилася, що їй вечеря не смакує, і вийшла з кухні. Тоді мама сіла коло мене навпочіпки, погладила мене по голові і, уважно дивлячись у мої очі, сказала, що Іринку з сестрою забрав Чорний Незнайомець, бо вони не слухались мами і самі виходили з двору. Мама розуміла, що рано чи пізно я все одно почую правду, проте вона намагалась зробити її не такою страшною.

– Вони померли?

– Так, доню, але їм добре. Тепер їм дуже добре.

По цих словах тато чомусь вийшов з кімнати. Мама все ще заспокійливо мене гладила і розмовляла зі мною так ніжно, наче співала колискову:

– Вони на небі, сонечко. Подивись, яке воно гарне! Вони стали двома яскравими зірочками і вночі дивитимуться на свою маму, на наш двір, на тебе.

– Але чому вони померли? Вони не захотіли жити в Чорному замку разом з Незнайомцем?

Мамині очі потемнішали, з зелених перетворилися на карі.

– Ніхто не може жити з Чорним Незнайомцем, доню.

– А як же тепер їхня мама? Вона залишилася сама-самісінька?

– Про неї подбають її родичі. Вони заберуть її до себе, з ними їй не буде сумно.

Такою мені запам'яталася історія Іринки та її сестри.

Коли мені виповнилося десять років, я почула її, сказати б, у повному тексті:

Була весна. Тільки-но з'явилися перші квіти. Сестри вирішили зробити мамі сюрприз: принести додому проліски. Вони пішли у ліс самі і зникли. Через п'ять днів їх знайшло молоде подружжя, яке виїхало за місто відпочити. Саме того дня, коли мама так злякала мене своєю поведінкою.

Спершу дівчаток жорстоко зґвалтували, потім різали лезом, а потім встромили у низ живота залізну рейку, яких повно валялося на будівництві нового оздоровчого комплексу неподалік цього лісу, встромили так, що гострий залізний кінець вийшов з рота. їхню непритомну матір привезли в лікарню, але вона не змогла пережити жахливої загибелі доньок і збожеволіла. її забрали не родичі, а санітари з міської психіатричної лікарні. Того, хто вбив сестер (за даними медекспертизи це зробив один чоловік), так і не знайшли.

Це справжня історія Іринки та її сестрички. Тепер ви розумієте, що моя мама не могла мені її розповісти. Я й так була дуже налякана незвичайною тишею, яка панувала у нашому дворі не один день, закам'янілими обличчями дорослих та розмовами пошепки. Я їх не чула, але відчувала їхній страх. І, звичайно, був ще й Чорний Незнайомець.

Мама зробила все для того, щоб цей жахливий випадок торкнувся мене якнайменше, і, здавалося б, їй це вдалося. Проте моя підсвідомість виявилася чутливішою, аніж можна було припустити. Вона фіксувала мій страх, увиразнюючи його нічними примарами. Одну пам'ятаю досі:

… Пустеля. Навколо мене, хоч куди глянь, лише пісок, тонни піску. Спека пекельна, та ще дужче мене дратує сонце, яке сліпить очі, ріже їх гострим склом, і кожна піщинка, мов скалка люстерка, допомагає йому. Я ледве волочуся, в голові паморочиться, але якийсь незрозумілий страх жене мене через пустелю. Я піднімаюся на одну з з дюн, що оточують мене. Я бачу те, чого так боялася. Вони женуться за мною. Не один Чорний Незнайомець, а сотні, тисячі, мільйони. Очам боляче дивитися, проте я не можу заплющити їх. Мій страх безкраїй, як і ця пустеля. Вони всюди: однакові на зріст – високі, вбрані у чорне, довгі рукава ховають руки, подоли чернецького вбрання – ноги, їхніх облич я теж не бачу, бо чорні, надто широкополі капелюхи сягають їм до пліч. У них немає облич, лише ці капелюхи, тому сонце не може завдати їм шкоди. Вони йдуть рівними, впорядкованими шеренгами. Лише яскраве сонце, море

піску, чорні капелюхи… чорні капелюхи… Раптом я розумію, що їм не потрібні очі, щоб мене знайти, бо вони відчувають мій страх. Цієї самої миті, немовби прочитавши мої думки, усі Чорні Незнайомці повертаються точнісінько в мій бік, усі разом, як за командою, і дивляться на мене чорнотою своїх капелюхів. Тиша. Хоча ні. Хтось кричить…

Це я кричала. У мою спальню прибігла сполохана мама, почала мене втихомирювати і решту ночі провела коло мене на дивані. Я щаслива: якщо мама поруч, жодному Чорному Незнайомцеві мене не дістати. Яким приємним і яким обтяжливим може бути захист! У дитинстві я знала лише один його бік. Приємний.

Але доля розпорядилася так, що я все-таке побачила обличчя Чорного Незнайомця, принаймні, одного з них. Мені було шість років. Я з іншими дітлахами бавилася на дворі. Захопившись складанням намиста зі смарагдів (скло від зелених пляшок), я не помітила чоловіка, який, певне, спостерігав за моїм заняттям, а тепер, підійшовши ближче, присів навпочіпки і, усміхаючись, дивився на мене. Я не злякалася, побачивши його. Це було лише трішечки несподівано, але спека зробила мене сонливою і млявою. На незнайомцеві була темно-синя сорочка (мій улюблений колір вечірнього неба), його очі усміхалися, волосся – кучеряве, як у мене… Дуже… милий. Незнайомець. Він допоміг мені скласти квіточку зі скла, а тоді витягнув з кишені в'язку ключів. Сонце вже дісталося моєї схованки, і ключі блищали, немов золоті. А як вони дзвеніли! А ще він умів на них грати! Я була зачарована.

Навіть зараз перед очима та картина: його очі на рівні моїх, між нами в'язка ключів, яка розгойдується, як маятник, кожен ключ виблискує на сонці, а я наче загіпнотизована. Чоловік запропонував мені разом погуляти, просто погуляти тут поблизу, а за це він подарував мені брелок від чарівних ключів. І я погодилася.

Ну що казати? Порушивши одне правило, неважко порушити й інше. А я відразу порушила три правила: заговорила з Незнайомцем, узяла подарунок і слухняно пішла з ним «гуляти». Я не пам'ятаю, про що думала. Можливо, того сонячного дня у моїй голові не було думок, доки Бог чи, може, янгол-охоронець, уклав у неї одну-єдину, але дуже вдалу. Кажуть, що Бог любить дітей та дурнів.

Річ у тім, що цей чоловік вів мене до своєї машини. Я побачила її вже на виході з нашого двору: велика, яскрава «Волга»… чорного кольору сяяла на сонці. І це спрацювало! Ще й як спрацювало! В моїй голові наче дзвоник подзвонив, та що там дзвоник, у моєму мозку завила міліцейська сирена. Все складалося один до одного, як і повчала мама: Чорний Незнайомець, чорна машина, чорний замок, подарунки, полювання на дітей. І я побігла. Я не кричала, а просто летіла вітром, не зупиняючись і не озираючись. Мені здавалося, що він женеться за мною, що ось-ось його тяжка рука ухопить мене за коси чи за платтячко і потягне до чорної машини у чорний замок.

Зупинили мене двері нашої квартири, у які я врізалася з усієї сили. Перелякана, я забула про те, що є така зручна річ, як дзвоник, котрий мій тато спеціально встановив так низько, Щоб і діти могли дотягнутися. Як скажена, почала грюкати у великі обтягнуті синьою шкірою двері, щохвилини очікуючи, що його рука вхопить мене за комір. Двері відчинив Дмитро, і я мало не зомліла: на ньому була темно-синя сорочка, і мені, наляканій до смерти, здалося, що Чорний Незнайомець якось-таки проник у нашу квартиру. Але Чорний Незнайомець усміхнувся і заговорив знайомим мені голосом, водночас перетворюючись на мого брата, і я нарешті зрозуміла, що це Дмитро, мій брат.

– Я знаю, що й маленькі дівчатка ходять у туалет, інколи їм туди потрібно дуже швидко, але ж це ще не вагома причина для того, щоб вибивати двері. Ну, Марго, іди ж бо скоріше! – Він примружився і додав: – Чи може, ти вже?

– Ні, ще ні.

Дмитро розвів руками, вдаючи безмежне здивування:

– Не може бути! Наша принцеса дорослішає.

Ледве волочачи ноги, я пошвендяла в туалет, ніби справді подорослішала чи постарішала на кілька років. «Туалет – це саме те, що мені зараз конче необхідно», – подумала я. Сидячи у кімнаті роздумів, як наш тато жартома називав туалет, я помітила, що все ще тримаю у руці подарунок Чорного Незнайомця. З переляку я зовсім про нього забула. Я роздивилася брелок. Це була кішка. Стилізована чорна кішка.

Моєю улюбленою грою було розповідати казки, цікаві історії і випадки, які сталися зі мною, чи їх просто вигадувала моя невгамовна фантазія. Цю рису мого характеру мама помітила ще в дитячому садку, коли одного разу прийшла по мене і побачила, що всі діти гуляють на килимі, а я сиджу на підвіконні і зосереджено розглядаю сутінкове небо. Вона підійшла до мене і сіла поруч:

– Марго, донечко, що таке? Чому ти не бавишся з іншими дівчатками?

– Бо вони грають у принцес.

– А ти не хочеш бути принцесою?

– Я не можу. Я – фея казок.

– Ага, чарівниця, значить. І що ти робиш на підвіконні?

– Викликаю на небі зірки. Одну вже викликала, скоро з'являться інші. Бачиш, яка яскрава?

– Доню, це не зірочка, це вогні… так, авжеж, дуже гарна зірочка. Справна робота. Але хіба погано бути принцесою?

– Бо вони нічого не можуть. Королі їм завжди кажуть, що робити, розбійники викрадають, дракони жеруть, а вони тільки і вміють, що сидіти у чотирьох стінах і рюмсати. А феї – ніхто не указчик.

– Навіть дракон?

– Навіть череда драконів. Де їм зі мною впоратися! В мене ж чари…

Мама сказала:

– Ну гаразд. Закінчуй ще одну зірочку, і пішли додому. До речі, Марго, мені здається, що дракони все ж таки гуртуються у зграї. Бо вони ж літають, а череда – гурт корів.

– Я запам'ятаю: дракони – у зграї, корови – у череді.

Мама часто, сміючись, згадувала мої філософські міркування з циклу «Принцеси і феї». Відтоді Дмитро більше не називав мене принцесою, тепер я була «її величність чарівничність» чи просто «Феєчка». Усі звикли до моїх вигадок, а деякі казки мого власного виробництва мама навіть записувала до великого червоного зошита, якщо вони всім дуже сподобались. Саме тому я не могла розповісти про Чорного Незнайомця.

Мені йшов восьмий рік, і в мене було власне кошеня. Його (а це був саме він) звали Ричард, і він був неперевершеним. Пухнасте, блакитно сіре, зеленооке кошеня прорвало лінію оборони моєї сестри і навіть мого батька. Ричард був ніжним, проте з характером, грайливим, проте з почуттям гідности, він був королем, і не любити його було не можна. Але, головне, хоч який незалежний, він знав, хто його любив найдужче, і нагороджував цю людину найдорожчим подарунком, який він тільки мав, – самим собою. Він був моїм улюбленцем, другом і супутником.

Зазирніть котам у вічі, там – знання і, хоч як дивно, хитрість, бо потрібно бути дуже хитрим, щоб вижити, коли знаєш так багато. Любов – перший і найголовніший подарунок Ричарда. Хитрість – останній і найкорисніший. Так, я дуже хитра. Мій брат Дмитро полюбляв говорити: «Жінки бувають або страшенно розумними, або чарівно дурненькими. Наша Марго – виняток. Вона – напрочуд хитра».

Так, я була дуже здібною ученицею. Може, саме тому, коли виросла, всі говорили, що я дуже схожа на кішку. Як я це сприймала? Не як комплімент і не як образу. Я бачила в цьому просту констатацію факту, до якого давно звикла. Отож я любила Ричарда і захоплювалась ним,

проте була ще одна річ, яка пов'язувала нас міцніше за взаємну приязнь. Страх. Ричард знав про існування Чорного Незнайомця, розумів мій страх перед ним, цим уособленням усього жорстокого, брутального і агресивного, що я бачила у чоловіках, і вияви якого мене так лякали. Ще більше – він поділяв мій страх, бо того ранку, коли я ще раз зустрілася з Чорним Незнайомцем, він був зі мною.

Хоч би як банально це звучало, але моє дитинство було щасливим. Я любила родину, родина любила мене. Коли мені було вісім років, ми всі переїхали до маленького міста, де батько одержав розкішну чотирикімнатну квартиру, майже в центрі. Літні канікули щойно розпочалися, і всі проблеми, пов'язані з новим класом, новими вчителями, незнайомим оточенням, здавалися далекими і неважливими.

Був один із чудових ранків восьмого літа мого життя. Початок на п'яту. Я сиділа на балконі нашої квартири – другий поверх, другі двері ліворуч – і займалася нічим. Того ранку ніщо мало вираз спостереження за деревами, птахами і тишею. Разом зі мною за тишею спостерігав Ричард, п'ятимісячний кіт-підліток з великими перспективами.

Тиша того ранку виглядала незвично: вона була сонячною, абсолютною і, я сказала б, переляканою. Навіть доволі сильний вітер не наважувався порушити її і гуляв поміж будинків, міцно стиснувши зуби. Можливо, я так і не дізналася б, що ж налякало тишу, якби не його Величність випадок. Ричард, демонструючи щоранкову обов'язкову програму акробатичних вправ на перилах балкону, підсковзнувся і впав. З котами таке буває. Може, він був не в формі, а, може, не прокинувся. Хто знає. Та й для чого це тепер? Я злякано зойкнула і стрімголов кинулася надвір. Уже за кілька хвилин я міцно тримала його на руках, перевіряючи, чи всі кісточки цілі, чи не подряпані лапки, і, мабуть, була налякана дужче за нього. Все було гаразд, ми вже поверталися додому, коли я почула цей звук. Взагалі, то був добре знайомий мені ритмічний поскрип. Моя улюблена гойдалка. Та хто міг гойдатись о такій порі? Я була впевнена, що всі ще сплять чи тільки прокидаються. Я не могла побачити гойдалки від нашого під'їзду – її затуляла дитяча гірка.

Оце й була можливість. Можливість відвернутися і піти додому. Вже тоді, я дуже добре пам'ятаю, вже тоді я відчула щось недобре: перелякана тиша, німий вітер, неспокійне тремтіння Ричарда на моїх руках і монотонний скрип гойдалки, немов жалобне голосіння по небіжчику. Цікавість вбила кішку. Я була дуже схожою на кішку і була цікавою.

Не розмірковуючи довго, я пішла на звук і нарешті побачила суперника, який випередив мене того ранку. На гойдалці була дівчина. Не звертаючи уваги на явний опір Ричарда, я ступила ще ближче, коли раптом збагнула, що щось у дівчині було неправильним. Сонце, цей дурнуватий прожектор, висвітило мені кожну деталь, показало всі подробиці, щоб я могла сповна оцінити картину і запам'ятати її на все життя. Що я й зробила.

Дівчина не гойдалася. Точніше, вона все-таки гойдалася, проте не на гойдалці, а на мотузці, яка обвивала їй шию і міцним вузлом трималася на перекладці. Її ноги похитувалися через доволі сильний вітер і вдаряли сидіння гойдалки, бо звисали сантиметрів на десять нижче за нього. Це й було причиною того дивного дзвону, і тепер я знала, по кому він. Я наче закам'яніла, замерзла, застигла. Я запам'ятала кожну рисочку її обличчя. Воно було бридким. Я не відчувала до неї жалю. Я зовсім нічого не відчувала.

І тут я помітила ще один об'єкт у полі мого зору: метрів за десять від мене на виході з двору стояв Чорний Незнайомець. Я не здивувалася, бо знала, що він просто має бути десь поблизу, бо те, що я бачила, було картиною з його світу. Я сказала: «Здрастуйте» і побачила, як сіпнулася його голова. Він мовчки постояв ще з хвилину, потім повернувся і пішов. Я міцно пригорнула Ричарда до себе і зробила те саме. Ми спокійно прямували від гойдалки, так, наче залишали залу після закінчення вистави.

Коли я прийшла додому, з'ясувалося, що мене не було понад півгодини. Мама чула, як я виходила, і почала непокоїтися. Я мовчки відпустила Ричарда і повернулася до неї. Мій голос був спокійним і якимось сонним:

– Мамо, там на гойдалці дівчина. Вона висить на мотузці і… і гойдається собі.

Мама здивовано глянула на мене:

– Що? Марго, про що ти?

– Там дівчина. В неї синє обличчя, визирни з вікна, сама побачиш.

Мама підійшла до вікна, і я почула, як вона не зойкнула, а якось здивовано охнула, потім швидко повернулася до мене, її обличчя було блідим, проте, хоч як дивно, виглядало молодшим, бо страх розгладив на ньому усі зморшки, а очі здавалися такими великими, палкими і яскравими, як два зелених смарагди. Мама була надзвичайно вродливою в безодні свого страху. Наступної миті вона заговорила. Швидко і діловито.

– Марго, сідай. Негайно. Як ти почуваєшся? Я хотіла спати.

– Дякую, добре.

– На ось випий…

Мама дала мені склянку. Я механічно почала пити і чула, як вона тим часом розмовляє з батьком, а потім телефонує. Не минуло й півгодини, як у дворі зібралися всі, хто тільки міг, – міліція, невідкладна допомога, сусіди. Я не пішла, я вже все бачила. Мама повернулася з лікарем, він оглянув мене, кілька разів про щось запитав. Я почувалася чудово. Відповідала розумно, проте всіх непокоїло те, що я не плакала. Тому мені зробили укол.

Але я не хотіла плакати, бо вже казала вам, не відчувала жалю чи суму. Я не відчувала нічого, окрім огиди, а від огиди не плачуть. Прийшов слідчий, теж ставив запитання. Я все йому розповіла. Все, проте ні слова про Чорного Незнайомця. Я побоювалася, що тоді уколів побільшає. Кмітлива дівчинка. Міліціонер розмовляв з моїми батьками у вітальні. Всі були такі приголомшені, що й не помітили, як я з'явилася у дверях і почала прислухатися до розмови.

Дівчину звали Оленою. Вона зустрічалася з хлопцем з нашого будинку. Як звали – не пам'ятаю. Він був тихою, спокійною і привітною людиною. Його всі любили, бо він умів ремонтувати майже все і завжди допомагав сусідам. Не пиячив, не бешкетував, учився на слюсаря. Проте у скоєному підозрювали саме його.

До самого вечора всі ставилися до мене уважно та запобігливо, наче до невиліковно хворої. Я почувалася чудово, жартувала, сміялась і не розуміла, чому всі так дивно за мною спостерігають, чому всі хочуть, щоб я плакала.

Днів зо три я не виходила на вулицю, бо дуже багато спала, а решту часу, позіхаючи, тинялася квартирою. Цікаво, я не бачила снів. Ніяких. Я так багато спала, але не бачила нічого. А, може, сни все-таки були, проте мій мозок забороняв мені запам'ятовувати їх. Цензура просто вирізала усі кадри. Я не плакала, я багато думала. Тим часом хлопця вже схопили. Це справді скоїв він. Вони того вечора добряче погуляли, випили, проте дівчина, навіть у такому стані, не хотіла чогось там робити. Не питайте мене, чого саме, я тоді такого не розуміла. Вони посварилися, і він її повісив. Версія криміналістів дуже проста.

Проте тільки я знаю, що сталося насправді. Правда завжди складніша, тому в неї так важко повірити. Там був Чорний Незнайомець. Він заволодів душею цього хлопця і зробив те, що йому подобалось.

Одного ранку я нарешті вийшла у двір, постояла коло під'їзду, разок з'їхала з гірки, попорпалася в піску і раптом знов почула той монотонний поскрип. Я підвела очі.

На гойдалці був хлопчик. Він гойдався зосереджено, з обличчям людини, яка не бавиться, а виконує тяжкий обов'язок. Перед моїми очима гойдалася дівчина на мотузці, потім хлопчик, а потім знов дівчина. Я подумала, що Олена теж хотіла гойдатися так, як він. Але прийшов Чорний Незнайомець і забрав її. А хто завадить йому прийти ще раз і забрати цього хлопчика? Ту дівчинку у червоному сарафані? Мене? Хто наважиться стати йому на перешкоді, коли його

ніхто не бачить, крім мене? Мені стало так сумно, так сумно, що я заплакала. Це був справжній водоспад сліз, я плакала і не могла зупинитися. Мене відвели до мами, яка обняла мене і дала можливість вилити мій смуток. Я плакала за Олену і за її хлопця, за хлопчика, який був тоді на гойдалці, і за всіх інших.

Після того, як я по-справжньому виплакалась, я досить довго хворіла. Цілий місяць погано спала, прокидалася вночі, мене морозило, я тремтіла і плакала через слабкість, яка робила мене такою безпомічною, такою беззахисною. Щоночі поруч зі мною були двоє: мама і Ричард. Мама розповідала, що коли я уві сні починала неспокійно крутитися чи стогнати, Ричард ще тісніше тулився до мене і заспокійливо муркотів. Я одужала, і пам'ять, мій власний анестезіолог, подарувала мені забуття, проте одне залишилось незмінним: я вже ніколи не гойдалася на гойдалках, навіть не підходила до них.

Подорослішавши, я раптом зрозуміла, як сильно ненавиджу школу. Вона була і залишається для мене осередком обмежень, приписів, системних дій і одного великого колективного «Я», яке намагалося стерти індивідуальні риси учнів, так, як стирають з дошки уже непотрібний текст.

Мені було тринадцять. Я повернулася додому після чергового порожнього побачення, де спершу були танці, потім немилосердне знущання з гітари, пісні про кохану дівчину та жорстоку зраду, а закінчилося все веселою грою під народною назвою «пляшечка». Вдома, навіть не роззувшись, я пройшла у кухню, взяла з шафи пляшку вина (у нас вино стоїть на полиці шафи, його не ховають), налила собі келих і почала пити. Проте воно не діяло, сльози покотилися по щоках, за комір светра. Мама мовчки спостерігала за мною, а тоді запитала:

– Доню, щось сталося?

– Мені так боляче…

– Де?

– Я не знаю, у серці, всюди, мене наче побили.

– Не розумію.

– А що тут розуміти? – мій голос зірвався. – Я намагаюся бути такою, як всі. А мені кажуть: «Будь простішою, не відштовхуй від себе людей, не думай, розслабся і пливи за течією». Але я не можу, я не можу більше! Мамо, чому мені так боляче? Вони насолоджуються життям у якийсь дивний спосіб, якого я не можу зрозуміти. Вони наче збираються в великому клубі підлітків, але коли я намагаюся туди пройти, то відчуваю, що навколо нього огорожа з колючого дроту. І щоразу, коли я граю у звичайність, я всім тілом зачіпляюся за цей дріт, проте він крає не тільки моє тіло, а й моє серце, всю мене, а ще… ще в мені щось бунтує, щось опирається цій простоті і безтурботності, яку пропонує клуб. Мені так боляче. Мамо, чому мені не подобається бути з ними?

Мама сіла на табуретку поруч зі мною й уважно подивилася мені у вічі. В її погляді був виклик.

– Боже мій, хіба ж можна отак силувати себе? Півроку втискуватися у шкіру, з якої вже давно виросла чи яка взагалі не на тебе скроєна. Я впевнена, Марго, ти вже знаєш відповідь на своє запитання. Проте щоб мати її, тобі неодмінно треба було катувати себе мало не до смерті? Бідолашна дівчинка, це так ти себе навчаєш? Жорстока, я сказала б, садистська школа. Ти справді хочеш бути такою, як всі?

Я не розмірковувала. Цю відповідь я знала вже давно. Піднявши голову, я зустріла її погляд, виклик до виклику.

– Ні.

Мама всміхнулася:

– О, тепер я впізнаю мою Марго. Оце так погляд! Тоді чому ти силувала себе увесь цей час?

– Вони вимагали, щоб я була такою, як усі.

Мама розпачливо стукнула долонею об стіл.

– Брехня! Дурна, боягузлива брехня від початку і до самісінького кінця. Спробуй ще раз!

Я глибоко вдихнула. Ну, давай, Марго, постарайся хоч цього разу не збрехати.

– Гаразд. Я не була впевнена, чи вистачить мені сил на те, щоб обстояти свою несхожість з іншими. Набагато легше було б…

Мама здивовано звела брови.

– Відколи це нам подобаються легкі рішення?

Я на мить замислилася і повільно, слово до слова, відповіла:

– Мені подобаються правильні рішення, правильні для мене.

– І що ж, для тебе правильно і далі втікати від самої себе?

Вона нахилилася до мене через стіл, взяла мої руки у свої, міцно стиснула.

– Марго, ти вже не підліток. Ти вже доросла і не така, як всі, ти – інша. Може, це й сумно, але Бог щось мав на увазі, коли створював тебе, і, я гадаю, це «щось» – не проста і звичайна доля. В цьому я впевнена. Я відповім на твоє запитання. Тобі боляче тому, що ти посварилася з самою собою, вигнала справжню Марго і поставила на її місце шаблон, що на нього усі очікують. Озирнися, твоє «я» стоїть за тобою, як ображена тінь. На твоєму місці я обійняла б її і попросила вибачення. Вона – найцінніше, що в тебе є.

– Але ж інші…

– До дідька інших!

Такою я мою маму ще ніколи не бачила. Вона взяла звичайну чашку, налила собі вина, долила мені, а зі своєю порцією впоралася двома ковтками. Потім закурила цигарку, випустила дим через ніздрі, задумливо спостерігаючи, як він розчиняється у повітрі, і тихо звернулася до мене:

– Марго, інші бачать те, що ти їм показуєш. Світ довкола тебе – одне велике дзеркало. Покажеш язик – вважатимуть забіякою, насупиш брови – буркотуном. За владу над собою потрібно боротися. А ти без бою пішла до них бранцем. Я не розумію, чому! Ти вже сильна для боротьби за свою особистість, повір мені. Після того шаленого болю, що ти його терпіла, катуючи і силуючи сама себе, випади інших здадуться тобі комариними укусами. Найстрашніший ворог незвичайної людини – вона сама. Всі інші – не гідні тебе супротивники. Ти всіх переможеш. – Вона промовчала. – Звичайно, лише у тому разі, якщо й справді збираєшся за себе битися. Давай ще одне коло!

Я налила. Собі – у келих, їй – у надщерблену чашку без ручки. Ми випили. Мені все ще боліло, проте то був інший біль. Солодкий, божевільний, ніжний. Я люблю тебе, мамо, я тебе обожнюю.

Вона вичікувала. Я подивилася на неї і всміхнулася:

– Мам, але ж справжні жінки не б'ються.

Мама засміялася:

– О, повір мені, Марго, вони б'ються, ще й як! Проте в них є свої, жіночі методи.

Я примружилась:

– А мене навчиш?

– Ні, навіщо? Я все це вклала у твою генетичну пам'ять. У трьох примірниках з печаткою. Але якщо тобі потрібна допомога та підтримка однієї старої та дурної жінки…

– Мамо! – запротестувала я, почервонівши від обурення. Вона безневинно заморгала:

– А що такого?

– Не кажи про себе так! До речі, не пам'ятаю, чи я вже казала сьогодні, як сильно тебе люблю?

Мама замислилася, наче щось пригадуючи, потім подивилася на свою праву руку, загнула два пальці:

– Угу, двічі, проте три – теж непогане число.

– Я люблю тебе, мамо.

– Я тебе теж. Дуже-дуже.

Тиша. Ми сиділи знесилені, проте щасливі. Принаймні, я. Зненацька мама засміялася. Голосно і тоненько, як мале дівча. Я подивилася на неї, геть спантеличена.

– Доню, Марго, де ти взяла це вино?

– У шафі…

– На нижній полиці?

– Так.

– О, Боже… Розумієш, воно… – Мама зайшлася сміхом. – Це… це… це… Ой, Марго, мені вже погано. Це твій батько купив найдешевшу бурду за копійки для своїх експериментів із шашликами. А я все думаю, що за оцет ми тут п'ємо!

Я теж почала сміятися. Ну просто істерика! Ми реготали, наче скажені, і ніяк не могли зупинитися. Цієї хвилини до кухні зазирнув Дмитро. Він швидко вловив наш настрій, свиснув і зник.

Наступного дня я оголосила війну. Я почала боротися за себе. Я вчилася казати «ні». В моє життя знов повернулося вміння насолоджуватися тим, що я роблю.

Я почала багато читати. Щодня не менше ста сторінок. За один рік приватна бібліотека моєї матері вже не містила жодного слова, з яким би я не була знайомою.

В чотирнадцять років моєю наступною жертвою стала міська бібліотека для дорослих, куди мені вдалося проникнути за допомогою Дмитра.

Відтоді все йшло по колу – якщо мене не було вдома, я – в бібліотеці, якщо не було й там, – у галереї, якщо галерея закрита, – в архіві, якщо в архіві санітарний день, – в залі іноземної літератури. Я спала сім годин на день, решту часу вчилася і відкривала себе…

Проте заважала школа. Десятирічне ув'язнення в цьому закладі навіть зараз примушує мене здригнутися. Я довго розмірковувала над цією проблемою.

Відкритий бунт? Безглуздо. Зламають чи сама розіб'юся до смерти з гранітними стінами моєї в'язниці. Але раптом на думку спало рішення, просте, як усе геніальне. Я завжди добре вчилася, вибачте, інакше не вмію. У шостому класі в мене була лише одна четвірка – з географії. Я вжила заходів, і в сьомому її вже не було. Мій табель прикрашав одноманітний візерунок з п'ятірок, «і оку нема за що зачепитися», як, бувало, говорив мій батько. Я почала відвідувати додаткові факультативні заняття з усіх предметів, крім фізичної культури та співу. У восьмому класі одержала гучний титул найкращої учениці школи і утримувала його до одинадцятого включно. Ви запитаєте, що ж це за свобода, якщо ти постійно працювала? Досить поверховий погляд. Подумайте, я була всім потрібна, бо все могла. Однокласникам і на думку не спадало так чи так ставати мені на перешкоді чи ображати.

Кожен ранок у школі починався з того, що, переступивши поріг класу, я мовчки викладала на свій стіл зошити з домашніми завданнями. Так само мовчки вони зникали, а потім знов поверталися. Я не чекала прохань. Вони були мені не потрібні. Мною захоплювалися, мене поважали і мене боялися. Були й ті, хто ненавидів, проте ненавидів мовчки, і це не заважало.

Хоча дехто все-таки спробував висловити свою неприязнь.

Сергія Чемерицького моя свобода непокоїла. Цікавий психологічний вузол: до моєї появи він був найкращим учнем, мав беззаперечний авторитет. Саме перед ним учні повзали на колінах, щоб отримати зошит з виконаним завданням, і навіть платили йому за це: задача з геометрії – три грн., вправа з української мови – дві грн., а от твір з української літератури – цілих п'ять. Як бачите, Сергій таки високо цінував свої творчі здібності.

Він намагався конкурувати зі мною і робив це якнайпід-ступніше. Така чоловіча слабкість мене відверто відштовхувала. Йому навіть бракувало сміливости грати зі мною відкрито. Ні, він обрав інший шлях: скарг і доносів. Це трохи допомагало, однак день у день він посту-

пався своїми позиціями. А я вичікувала. Я знала, що той, хто вважає себе бездоганним, одного дня неодмінно припуститься помилки. І цей день настав.

Вечір, присвячений п'ятдесятій річниці існування нашої школи, мали провадити учні. Такий собі подарунок для вчителів. Ведучими призначили «найкращого» та «найкращу», хлопчика та дівчинку, Сергія та Марго. Матеріал ми збирали самостійно: цікаві випадки, слова подяки вчителям, історії з життя школи. Ви розумієте, на що я натякаю: історії, випадки, казочки. Хто в нас тут фея казок? Це був мій шанс.

І я знала, що виграю, бо Сергій самостійно, без підручника під очима, не міг і двох слів докупи зв'язати. Та ще наша класна керівниця зробила своєму улюбленцеві справжню ведмежу послугу. Вона сказала, що це буде невимушений вечір у тісній компанії, щонайдовше – півгодини, тому ведучі можуть обмежитися невеличкими експромтами. «Найкращий експромт – підготовлений», – сказала я собі, рушаючи до бібліотеки. Свою промову я готувала десять днів. Вона складалася з найсмішніших випадків з життя школи, анекдотичних прикладів з її історії, ліричних відступів, влучних зауважень, доречних цитат, трьох віршів мого власного виробництва та іншої нісенітниці.

Інколи життя буває таким несподіваним… Невимушений вечір виявився урочистим святом, тісна компанія – комісією з районного відділу освіти, колективом вчителів у повному складі і батьківською групою підтримки. Тридцятихвилин-ний вечір тривав рівно три години, на яких мого експромту ледве вистачило. Я цитувала класиків, розповідала анекдоти, декламувала вірші і, звичайно, засипала вчителів лестощами, які, як відомо, роззброюють будь-якого супротивника. Водночас я робила дві справи: забезпечувала собі свободу дій серед вчителів та серед учнів. Останнього досягла без особливих зусиль.

Коли Сергій зійшов на сцену і побачив розмах заходу, його експромт закінчився, так і не почавшись. У пам'яті глядачів залишилася його єдина за весь вечір імпровізація – закам'яніла усмішка на блідому обличчі, якою й обмежився його внесок у програму свята. Після цього випадку Сергій мені не заважав. Він ненавидів мене тихо, він взагалі став таким тихим, що я його майже не помічала.

Нарешті я тримала в руках свою свободу, майже тримала, бо існувала ще одна, остання проблема. Того жахливого вечора, під час святкування ювілею нашої школи, я зробила відкриття, яке спочатку мене просто приголомшило. Уявіть собі, я стояла на сцені і наче дивилася на себе збоку. Мій рот усміхався, щось говорив, очі виблискували удаваними веселощами. Я була – сама улесливість, показність і фальшивість. Леді Брехня. Я ніби розчинялася у поглядах і думках присутніх, і кожна нова брехня випікала на мені палаюче тавро: «Ти наша. Ти така, як усі. Шматочок нашого веселого, безглуздого, порожнього свята». Принизливо і боляче. Все. Годі! Просто на сцені я подумки пообіцяла собі, що цей масовий захід буде першим і останнім у моєму житті. Так і сталося.

Відтоді я не брала участі у жодному колективному святі, вечірці чи поході.

Була друга чверть восьмого класу. Всіх учнів залишили після занять, бо класна керівниця розподіляла між нами вірші для декламування на черговому щасливому новорічному святі задоволених підлітків. Я стала у чергу (ненавиджу черги) і терпляче чекала, коли мені вручать клаптик паперу з моїм номером (який жах!) і віршем. Класна керівниця вже передчувала недобре. Протягуючи мені аркуш, вона зустрілася зі мною поглядом і не витримала.

– Марго, якщо ти і цього разу візьмеш вірш, а потім не з'явишся ні на репетицію, ні на свято, я буду змушена вжити жорстких, дуже жорстких заходів. Двійка з поведінки до твоїх бездоганних оцінок – не дуже приємний новорічний подарунок, чи не так?

Якою ж гадюкою ти можеш бути через якісь там вірші! Хоч річ і не в них. Річ у колективі, в однорідній масі, в м'якому тісті для ваших рук! Я усміхнулася. Лагідно, виказуючи розуміння.

– Інно Миколаївно, я саме хотіла обговорити з Вами це питання.

Вона аж затремтіла від обурення.

– Якщо ти почуваєшся хворою, як завжди, коли йдеться про дисципліну і організацію, то я нічого не хочу чути. Колектив вилікує!

Повільно дихаємо, Марго! Раз – два – три. Раз – два – три. Тепер відповідай тихо і спокійно.

– Ні, Інно Миколаївно, я про інше.

Ми залишилися віч-на-віч. Я глибоко вдихнула, машинально схрестила пальці і почала:

– Я дивилася графік міських шкільних олімпіад і чула, як вчителі сперечалися, якого учня обрати для участі в них. Як я зрозуміла, більшість зупинилася на моїй кандидатурі.

– Так, Марго. Хоч і дивно, але твої успіхи у навчанні розбігаються з твоїми досягненнями у колективі.

Я знизала плечима.

– У кожного з нас свої вади. Проте я готова взяти участь у всіх цих олімпіадах.

Вона здивовано підняла брови:

– У всіх дев'яти? Це забагато. До речі, дві олімпіади можуть бути в один і той само день. Мені здається, на четверте грудня за графіком призначені олімпіади з хімії і німецької мови.

– Для мене це – не забагато, Інно Миколаївно. Дев'ять олімпіад – саме те, що треба. Я впораюся. Але за умови, що буду звільнена від усіх видів колективної роботи впродовж навчального року. Щось на зразок нагороди. А стосовно двох олімпіад в один день – це ж не проблема. Я дивилася в розкладі – олімпіада з хімії о восьмій ранку, а з німецької мови – о другій годині дня. Я встигну.

Інна Миколаївна скочила зі стільця і, схвильована, заходила кабінетом. – Нечувано! Просто нечувано! Це… це шантаж! І вона вже все розрахувала, ніби сподівалася, що я підтримаю таке неподобство.

Марго, вирішальний момент! Пан або пропав!

– Я не сподівалася, я була впевнена, бо знаю, що ви – дуже розумна жінка і піклуєтесь про репутацію та розвиток нашої школи. Якщо я братиму участь у всіх олімпіадах, то гарантую, що у чотирьох з них посяду одне з почесних місць, а в олімпіаді з Вашого фаху – перше. Не вірю, що, читаючи віршики, зроблю більше для нашої школи. А я думаю лише про це. (Обережніше, Марго, бо ще сама повіриш у цю патріотичну маячню).

Якийсь час вона дивилася на мене і розмірковувала.

Це добре. Добре, що розмірковує, значить, вже наполовину згодна. Ми дивилися одна на одну. Вона розуміла мене, я розуміла її. Корисна річ – взаєморозуміння. Вона порушила тишу першою:

– Марго, якщо ти мене підведеш, ти пошкодуєш про цю розмову.

Я похитала головою:

– Я впевнена.

– В чому? В тому, що пожалкуєш чи в тому, що не підведеш?

– І в першому, і в другому.

– Можеш іти. – Вона поправила окуляри, присунула до себе купу зошитів і відкрила перший, даючи зрозуміти, що розмову завершено.

Я ввічливо покашляла:

– А як же моя оцінка з поведінки?

Вона підняла голову:

– А що, з нею щось негаразд? Тебе не задовольняє п'ятірка?

– До побачення, Інно Миколаївно. Щиро дякую.

– Прошу.

Мама вдома лютувала. Вона кричала, що це була угода з дияволом, що я вб'ю себе такою перенапругою, що вона піде до школи скаржитися. Я заспокоювала її. Для мене це було єдиним рішенням. Тяжка праця, перевтома були нічим порівняно з тою нудотою, яку я відчувала, дурнувато посміхаючись і декламуючи віршики на святах дружного колективу.

На трьох олімпіадах я посіла перше місце, на двох – друге і на чотирьох – третє. Для школи це був тріумф. Для мене – факт виконання моєї частини угоди.

Того літнього вечора сутінок майже не було. Сонце ніби згоріло за одну мить. Немов чорна сажа товстим шаром укрила місто. Вона перетворила небо на багнисте болото, яке засмоктало в свої надра всі зірки і навіть ламкий серп півмісяця. На вулицях панувала нічна темрява, хоч був лише початок на дев'яту.

Я затрималася в архіві, де зовсім випадково натрапила на одну дуже цікаву книжку. Коли нарешті від неї відірвалася, в будинку залишився лише нічний сторож. Я швиденько навела порядок на робочому місці і майже вибігла з приміщення, бо, мушу зізнатися, цвинтар уночі – ніщо порівняно з порожніми залами бібліотеки. Нікому не раджу залишатися вночі наодинці з такою кількістю книжок, не дешевих романів, а справжніх книжок, бо кожна з них – запродана дияволу душа. Хто знає, що коїться після дванадцятої у цих населених старими фоліантами приміщеннях? На цвинтарі нікого боятися: там усі вже померли, книжки ж – живуть. Кожен великий автор підписує угоду з дияволом, таким чином купуючи собі безсмертя. Він і надалі живе у своїх книжках, а розплачується за це забуттям. Він – жива книга на полиці, але про нього майже не згадують. Якщо й беруть почитати, то лише з корисливою метою: скласти іспит, написати дисертацію, вкрасти ідею, втекти від проблем. З ним ніхто не розмовляє і ніхто не чує, як він кричить з поруділих сторінок. Угода є угода.

Я вже йшла додому, коли зрозуміла, що саме непокоїло мене останні півгодини. Треба було повернути до зали іноземної літератури дві рідкісні книги, які мені по знайомству дала колишня однокласниця Дмитра Тамара. Книжки я мала при собі, проте зала вже не працювала. О, дівоча пам'ять! Я завмерла на місці. Тамара казала, що п'ятниця (а тоді була саме п'ятниця) – останній день, бо в суботу перевіряють наявність книжок, які не можна видавати, тому в неї можуть бути великі неприємності. Я обіцяла, що не підведу. Мені нічого не залишалося, як зателефонувати додому, довідатися її адресу у Дмитра і попередити, що затримуюся. За двадцять хвилин я вже стояла перед її дверима.

З квартири лунала музика, було чути сміх та розмови багатьох людей. Здається, вечірка у розпалі. Чудовий день: спершу забула про обіцянку, а тепер ще й прийшла невчасно. Нічого не вдієш, Марго.

Зітхнувши, я натиснула на кнопку дзвінка і була змушена повторити цю процедуру разів з десять, доки мене нарешті почули. Двері відчинилися, і я одразу зрозуміла, що переді мною не Тамара. На порозі стояв чоловік років тридцяти. Шовкова, висмикнута зі штанів сорочка, розстебнута. Під нею – голе тіло, від якого якийсь час я чомусь не могла відвести погляду. Певних зусиль коштувало зосередити погляд на його шкарпетках, до речі, теж шовкових, після чого я пошерхлим голосом прошепотіла:

– Мені Тамару, будь ласка.

Цікаво, я зовсім забула, що не одна тут маю очі. Чоловік не розглядав мене, о ні. Він спостерігав за мною, досліджував мене, як принципово новий вид Homo Sapiens. Це тривало приблизно три хвилини, але мені вони здалися вічністю. Темне волосся спадало йому на лоба, ховало очі, і я не знала, на що саме він дивився. Це нервувало, але якось особливо. В мені щось напружилося і почало пульсувати у такт із серцем.

Я спробувала ще раз, уже впевненіше:

– Вибачте, я можу поговорити з Тамарою?

Він усміхнувся і відкинув волосся з обличчя. Наче блискавка вдарила. Його очі. Вони були кольору червоного дерева, з жовтим кільцем навколо зіниць. Очі вовка, який вийшов на полювання. Його відповідь була несподіваною, як і низький хрипкий голос:

– А що, вона краща за мене?

Я була збита з пантелику, і якщо до цього тремтів лише голос, то тепер почали тремтіти і руки, і ноги.

– Вибачте, я вас не розумію.

М-да… Невдала відповідь. Чого ти завела: вибачте, вибачте? Не могла нічого кращого вигадати? А не могла! Хіба не бачиш, в якому я стані? Найдотепніші відповіді рідко спадають на думку тоді, коли вони справді необхідні. Це тільки в книжках героїня завжди знайде влучне слово, проте я – не книжковий персонаж. Я – жінка з плоті і крові, з якою, до речі, діялося щось нетипове.

Ситуацію врятувала Тамара, яка з'явилася в коридорі з цигаркою в зубах та келихом в руці:

– А я думаю, звідки такий протяг! Євгене, ти ще довго триматимеш двері відчиненими? – І, помітивши мене:

– Марго! Оце так несподіванка! Проходь, кицю, проходь! У мене свято – постарішала на рік.

Я переступила через поріг.

– Мої вітання.

– З чим? Зі старістю? Тоді вже співчувай. – Вона голосно розсміялася. В мене промайнула думка, що цей келих був не з першої десятки.

– Тамаро, вибач, я сьогодні забула віддати книжки. Це більше не повториться, я обіцяю. Ось вони.

Я подала їй пакунок, і Євген, який до цього мовчки слухав, не втримався:

– Боже мій, так це кошеня ще й учене? Пушкінський сюжет: У «Лукоморья» і так далі.

Я теж не стрималася і вдала безмежне здивування:

– Пан знає Пушкіна?

Євген підступив до мене і задумливо пробурмотів:

– Як цікаво… Дике кошеня. Мені подобається. Тамара втрутилася:

– Євгене, замість язиком молоти, міг би вже поставити на стіл ще один набір. Марго вечеряє у нас.

Я запротестувала:

– Ні, Тамаро, вибач, але мені ніколи. Вже пізно, батьки переживатимуть.

Євген зник. Тамара вхопила мене за плечі і потягла до вітальні.

– І чути нічого не хочу! Вип'єш вина, з'їси шматочок торту, і ми проведемо тебе додому, а так просто я тебе не відпущу. Все, крапка!

Відмовлятися було вже ніяк, і ось я за столом. Компанія перебувала у розігрітому стані, прийняла мене на «ура», після чого, на щастя, одразу про мене забула. Точніше, забули всі, крім одного.

З найтемнішого кутка кімнати за мною пильно стежили очі вовка. Тверезі, хитрі і небезпечні. Я намагалася не зустрічатися поглядом з Євгеном, але боковим зором бачила, що вся його увага зосереджена на мені. Тамара розпитувала про Дмитра. Я давно здогадувалась, що він їй небайдужий. Той вечір лише потвердив мої підозри. Вона слухала мою розповідь про його життя та навчання в Києві (Дмитро вчився на художника) так, наче брат був генієм не меншим за Пікассо чи Ван Гога. Проте все приємне колись закінчується. Я пообіцяла організувати їй зустріч з Дмитром (ніби мій брат не знайде на вакаціях цікавішого заняття, аніж відвідування однокласниць), і наступної хвилини вона пішла танцювати з якимось хлопцем.

Не минуло й хвилини після зникнення Тамари, як на моє обличчя впала тінь:

– Такій гарній дівчині не можна залишатися самій. Тут багато небезпечних чоловіків. – Євген сів на диван, дуже близько до мене, і я відчула його запах, терпкий запах великого хижака. Я спробувала не відводити очей під його поглядом, проте це було важко.

– Попередьте мене, коли побачите хоч одного.

– Його можна не помітити, якщо він, наприклад, дуже близько. – Він присунувся до мене ще ближче. Від його запаху паморочилося в голові.

– Скільки тобі років, чарівне створіння?

– Називайте мене Марго. А скільки ви дасте?

Він на мить замислився, зміряв мене допитливим поглядом і швидко відповів:

– Сімнадцять.

Мені було чотирнадцять.

Я подивилася на нього широко розплющеними очима, вдаючи захоплення:

– Яка точність! Ви, мабуть, справжній знавець жінок!

– Скоріше, справжній шанувальник. І мушу зізнатися: я захопився вами. У вас зовнішність королеви. Правду кажуть, що кров вирішує все, Маргарито Миколаївно.

– Булгаков! – Мені сподобалася влучність цитати. – Обожнюю цього письменника. А щодо крови, то в моєму роді не було королев.

– Чому ви такі впевнені? Достоту простежити неможливо, а на бабці чи прабабці рід не закінчується. Такі очі, такий погляд, така постава – ніщо в цьому світі не з'являється саме собою, повірте мені.

Я кивнула. Кому він розповідає! Євген простягнув мені келих.

– За королеву!

І знов мої помилки йшли хороводом: залишилася у незнайомій компанії, погодилась випити вина. Дурненька дівчина! Тоді я ще не знала, що, змішуючи алкогольні напої, можна досягти цікавих результатів.

Євген наполягав, щоб я пила до дна, проте мене вистачило лише на три ковточки.

– Що це за вино? Воно таке міцне!

Він усміхнувся і взяв келих з моїх рук. На експертизу б той келих!

– Червоне солодке. Іспанське. Це Ваше вино, Марго. Впевнений, воно таке ж солодке, як Ваші губи.

– Так. І таке ж солодке, як Ваші компліменти.

Ситуація почала непокоїти мене по-справжньому. Я раз по раз запитувала себе, що я тут роблю, навіщо розмовляю з цим чоловіком, проте відповісти так і не змогла. Думати заважали його очі.

Вони пестили кожен сантиметр мого тіла. Я відчувала це. Погляд здавався дотиком. Мій літній сарафан раптом став вузьким і тиснув у грудях, в голові паморочилося. Я не могла не дивитися на його оголену шию, плечі, живіт. Мене охопило божевільне бажання доторкнутися до його тіла, просто перевірити, чи насправді шкіра така гладенька, як здається. Нахилившись до столу, я судомливо вхопила гроно винограду з тарілки, щоб хоч чимось зайняти свої неслухняні руки. Цієї миті Євген перехопив їх, від його дотику в мені запалав вогонь. Я знала, що він бачив іскри цього полум'я в моїх очах, проте мені було байдуже.

– Дозвольте допомогти вам. Виноград треба їсти просто з грона, тримаючи його ось так. – Він підніс кетяг до моїх губів. Я слухняно відкусила одну ягоду, яка одразу стала мені упоперек горла. Євген запобігливо запропонував ще вина. І знаєте що? Я випила. Мій внутрішній голос майже заходився в істериці, але я його ігнорувала.

– Жінка не повинна бути такою гарною. Це неправильно.

– Чому?

– Ви прекрасні, Марго. Хіба ви цього не знаєте? Ви зводите з розуму. Мені дуже складно себе контролювати.

Я всміхнулася:

– Це добре.

– Що добре?

– Що вам складно. Мені не подобається, коли чоловікам просто.

– А ви – незвичайна дівчина. Цікаво, скільки чоловіків уже заплуталося у ваших косах?

Я знизала плечима:

– Не знаю, ніколи не рахувала. Я просто вичісую їх кожен вечір. Гребінцем.

– Як жорстоко! І все ж таки, скільки?

Ну, давай, Марго, скажи йому правду, скажи, що він – перший.

– А ви як думаєте?

– Думаю, дуже багато.

– Чоловіків, як грошей, ніколи не буває дуже багато, Євгене.

Він засміявся:

– Ваші компліменти теж можуть бути солодкими, Марго. З гірким присмаком. Гірко-солодка жінка. Оце я називаю внутрішнім стилем. Вшануймо королеву! – Він узяв мої руки, підніс до губів і почав цілувати.

На наших руках – все наше тіло. Вмілий поцілунок руки, і жінка втрачає розум від пристрасти. На превеликий жаль, сьогодні це мистецтво занепадає. Чоловіки і не здогадуються, яку перевагу втрачають разом з ним.

Я танула. Його губи на моєму зап'ястку, язик провів вологу стежинку до центру долоні, знайшов мої пальці. Його рот дражнився, то цілуючи, то покусуючи чуттєві кінчики пальців, Євген то пестив, то злегка дряпав мої долоні. Мої руки жили своїм життям. Двоє білих метеликів у залізній кліті його пальців. Я відкинула голову, насолоджуючись незнайомим відчуттям вогню і холоду, влади і покори.

Мені було добре, проте… Щось було не так. Коли Євген спробував притягнути мене до себе, це відчуття стало ще сильнішим. Щось було неправильним, чогось бракувало. Він почав цілувати мою шию, але я пручалася, відштовхувала його руки, намагаючись вирватися з обіймів. Я хотіла сказати Євгенові, щоб він мене негайно відпустив, однак цієї ж миті він закрив мені рота поцілунком.

І все. Все. Це був кінець. Бажання зникло, залишився лише опір і панівна думка: «Геть! Геть звідси! Куди завгодно, аби подалі від нього». Ніжний дотик перейшов ту межу, за якою був приємним, став обтяжливим, болісним, насильним. Я прокинулася. Внутрішній вогонь перетворився на попіл, паніка – на байдужість і огиду. Раптом я наче відокремилася від свого тіла, з яким цей чоловік робив щось незрозуміле, щось, що мені зовсім не подобалося. Фізичний контакт не мав жодного емоційного забарвлення. Я відчувала його як низку наукових понять: вага, тиск, тертя.

Його руки пірнули під мій сарафан. Я дуже добре пам'ятаю ту ситуацію: жодної пристрасти, жодного хвилювання, жодного збудження. З почуттів – біль. Я знов дозволяю робити з собою те, що мені зовсім не подобається. Гнів. На моє відверте небажання не звертають уваги. Огида. Марго, припини це! Зроби щось, будь ласка! Доки ще не пізно!

Я холоднокровно розмірковувала:

«Є тіло, яке належить мені.

Є чоловік, який хоче це тіло.

Я хочу тіла цього чоловіка? – Ні.

До побачення, Євгене».

І – я вкусила його за язик. Той уже вважав себе повноправним володарем у моєму роті і був непоганою мішенню. Думаю, йому було боляче. Євген здивовано скрикнув від несподіваного болю і випустив мене. Я скористалася щасливою нагодою, підхопилася з місця і, розштовхуючи пари, які танцювали, побігла в коридор. «Побігла» – не зовсім влучне слово.

Скоріше, пошвендяла, тому що мене хитало з боку в бік, ноги не слухалися, в голові паморочилося. Подумки дякуючи Богові за те, що я все ж таки йду, а не повзу, дісталася ванної кімнати. Євген намагався мене зупинити, щось говорив, проте я нічого не чула. Вирвавшись з його обіймів, я заповзла до ванни і швидко замкнула двері.

В голові пульсувала холодна лють, думки гули, як дроти високої напруги. Що я наробила? Напилася серед якоїсь потолочі, дозволила казна-кому себе торкатись (і ще й як торкатись!), повністю втратила контроль над ситуацією! Отаких дуреп, як я, найчастіше ґвалтують на п'яних вечірках. Я здригнулася. Що ж, мені ще поталанило, могло б бути й гірше. Проте я розуміла, що це ще не кінець. Доки я в чужій квартирі, доки я ледве керувала своїм тілом через те чортове вино, існувала можливість, що поцілунками не обмежиться. Залишивши самозвинувачення на потім, я всю свою увагу звернула на проблему номер один: мені конче треба було протверезіти.

Євген калатав у двері, і я розуміла, що довго вони не витримають.

Мене трясло, зуби цокотіли, перед очима танцювали жовті зірочки, але я знала: якщо я знепритомнію, про мене подбає Великий сірий вовк, справжній шанувальник жінок. Я відкрутила обидва крани. Нічого. Води не було. Ані холодної, ані гарячої. Я завмерла. Ідіотко, як ти могла про це забути? Розумієте, в нашому місті воду подають за графіком: з сьомої по дев'яту ранку, з шостої по восьму вечора. Було занадто пізно. Відчуваючи повну безпорадність, я повернулася до ванної і побачила відповідь на свої молитви. Мене охопила хвиля невимовного полегшення і тріумфу. Всі почуття загострилися, тіло дзвеніло, я відчувала збудження, якого не досягти жодними пестощами.

Переді мною була звичайна стара вищерблена ванна жовтуватого кольору, по вінця наповнена водою. Запас на час перерви у водопостачанні. В нашому місті всі так робили. Не вагаючись, я підійшла до ванни, ухопилася обома руками за стійку для рушників, у голові встигла промайнути божевільна думка: «Вшануймо королеву!», і наступної миті я занурила голову у воду.

Того дня я мало не втопилася. Вода була крижаною. Від несподіванки руки зісковзнули зі стійки, і кілька жахливих хвилин я відчайдушно борсалася у воді. Який жалюгідний кінець! П'яною втопитися у ванні. Але мені вдалося вибратися. Я кашляла і випльовувала воду.

Двері здригалися від поштовхів, чулися голоси Тамари та Євгена. Вибачте, друзі, я ще не готова з вами зустрітися. Відкинувши на спину мокре волосся, я просто у сарафані лягла у ванну.

Додому я прийшла об одинадцятій годині. Мама з Дмитром знервовано курили на кухні. Вони засипали мене запитаннями, але, роздивившись мій одяг, замовкли. Якомога спокійніше я пояснила, що дорогою від Тамари потрапила під дощ, а парасольку забула вдома. Дмитро не витримав і ніби між іншим зауважив, що в Україні нині – засуха, а мій, сказати б, персональний дощ був, мабуть, на замовлення лікеро-горілчаного заводу і, судячи з запаху, міцністю градусів сорок. Я безпорадно дивилася на нього і не знала, що відповісти. Мама швидко оцінила ситуацію. Вона виштовхала Дмитра в його кімнату, а мені мовчки принесла рушник і сухий одяг. Уже й не пам'ятаю, як дісталася ліжка. Наступного ранку я прокинулася хворою.

Дні минали. Я розмірковувала, навчалася, грала у красиві, але порожні ігри з чоловіками: погляди, компліменти, натяки, обережні пестощі… Проте ніколи не дозволяла їм переходити межу, за якою починався біль.

У шістнадцять років я закінчила школу з золотою медаллю і одержала гучний титул «найкращої учениці міста», який не мав для мене жодного значення.

Того ж року я залишила наше маленьке місто і вступила до Харківського національного університету, де вивчала іноземні мови. П'ять років напівголодного існування, наполегливої праці, безсонних ночей над підручниками, тимчасових підробітків за жалюгідну платню, злетів

і падінь – і я закінчила свою Alma mater з червоним дипломом, в якому стояло дивне слово «перекладач».

Така в мене професія, і я її люблю. Люблю по-справжньому, бо інакше не можу. Вона – супутниця всього мого життя. Якби я обрала її не з любові, то довго б не витримала.

Мій фах, як усі інші, має свої недоліки. Деякі труднощі я створюю собі сама, порушуючи правила, інші знаходять мене. Працюю переважно з чоловіками. Делегації, окремі представники, бізнесмени, професори, фахівці з різних напрямків – це на дев'яносто відсотків чоловіки. Я перекладаю впродовж дня, а ввечері починаються урочисті прийоми, бенкети, фуршети, відвідування театрів, концертних залів, казино – і всюди потрібен перекладач. А якщо він, перекладач, це насправді вона, яскрава та приваблива молода дівчина, то дехто після другого келиха може трішечки скоротити дистанцію. Добре, якщо трішки, – ми всі розуміємо жарти, у чоловічій компанії таке розуміння просто необхідне, а якщо ні? Тоді опиняєшся в ситуації, в якій не до жартів. Ви здогадуєтеся, про що я?

Так от, я відмовляла. Завжди відмовляла. За це мене називали старомодною, божевільною, середньовічною, дурною, пихатою, фригідною і просто дивною. Я згоджувалася з кожним припущенням. Головне, щоб мене не примушували робити те, чого не могла зробити. Називайте це, як завгодно: секс за гроші, елітна проституція, заробітки тілом – мені байдуже. Для мене все це має одне, єдине значення – насильство.

Тому я завжди говорила «ні». Я перетворилася на ходячий лінгвістичний посібник, бо знала всі форми заперечення, всі засоби його вираження, всі модальні відтінки. Я навчилася відмовляти усмішкою, компліментами та лестощами. Часом це допомагало, часом ні, і тоді я втрачала роботу. Поразка, проте, не кінець світу.

Я пам'ятаю мою телефонну розмову з Дмитром після однієї з таких невдач. Я була у розпачі: грошей нема, за гуртожиток платити нічим, з їжі – пісна перлова каша. Голодна і агресивна, я накинулася на Дмитра, бо він був представником чоловічої половини людства, яку я того дня люто ненавиділа.

– Дмитре, чому ви такі? Невже так складно хоч інколи сприймати жінку як колегу по роботі, а не по ліжку? Що вас змінює: гроші, влада? А, може, ви просто такі: прикидаєтеся уважними, чулими, а насправді вам на нас наплювати?

– І тобі доброго ранку, сестричко. Або в тебе неприємності на роботі, або я не твій брат.

– Нема в мене неприємностей, бо й роботи немає! – Роздратовано пирхнула я у слухавку.

– Заспокойся, Марго, будь ласка. В мене вже слухавка плавиться. Дихай повільно, порахуй до десяти, а потім починай розповідати, але дотримуючись конкретних подій, не так голосно і не так швидко, без нецензурної лексики і філософських міркувань. Що сталося?

Я спробувала скористатися його порадою:

– Гаразд. Десять. Директору одного підприємства був потрібен перекладач німецької мови. – Пауза. – Строком на п'ять днів. – Пауза. – Для роботи з групою німців. Фахівців з машинобудування. – Пауза. – Гонорар непоганий. Я пройшла співбесіду. – Пауза. Спокійніше, Марго, спокійніше! – Все було бездоганно. Всі були задоволені. А от під час останнього обговорення в кабінеті директора все пішло шкереберть! – Мене знов понесло на хвилях обурення. – Виявилося… шановний пан мав на увазі, що контракт має на увазі, що я повинна мати на увазі…

– Марго-о-о-о! – Дмитро був сама стриманість. Теж мені, скеля! – Дихаємо повільно, разом зі мною: раз, два, три, раз, два, три. Що він тобі сказав?

Я почала знервовано колупати нігтем крейду на стіні:

– Що контракт передбачає відвідування сауни і весь спектр нічних розваг. Я намагалася розмовляти з ним як з розумною, інтелігентною людиною, намагалася пояснити, проте цей старий, товстий, огидний, лисий слимак, ця карикатура на чоловіка, це опудало з товстим гаман-

цем… Він назвав мене ідіоткою! Розумієш, я майже тримала цей контракт у руках, а тепер, тепер…

– Марго, крихітко, навіщо так нервуватися? Це ж трапляється з тобою вже не вперше.

– Для мене щоразу, як уперше. Нічого не можу з собою вдіяти. Мені так була потрібна ця робота. Я ж фахівець, Дмитре. Я вмію працювати. Чому я маю заробляти своїм тілом, якщо в мене є розум? Щось зламалося в цьому світі… Чому чоловіки дозволяють собі такі речі? Яке вони мають право?

Дмитро голосно зітхнув.

– По-перше, принцесо, не роби з цього трагедії у стилі «пробзділось щось у Датському князівстві» [*Лесь Подерв'янський, «Гамлєт».*]. Цей, як ти сама його назвала, слимак, того не вартий. Наплюй і розітри своєю гарненькою ніжкою. А по-друге, не хочу тебе розчаровувати, проте мушу нагадати, що ми живемо в добу патріархату. Влада, сила, гроші – на боці чоловіків.

– А що на моєму боці?

– Краса, розум, ніжність.

– М-да… Небагато.

– Ну, це ще як подивитися. А по-третє, моя маленька дівчинко, чоловіки бувають різними. Не треба узагальнювати. Серед них зустрічаються доволі симпатичні типи. Візьмімо, наприклад, твого братика. Він учора закінчив одну халтуру і сьогодні ж перекаже своїй голодній сестричці тридцятку. Це небагато, я знаю, проте у мене певні проблеми з валютним рахунком. Купиш собі ковбаси. Ти коли її востаннє бачила?

– Бачу щодня, а от їла вже давненько.

– От і домовилися. Завтра одержиш гроші, влаштуєш собі маленьке свято. Чи я не чудовий?

– Чудовий.

– Бачиш, а я ж чоловік.

– Ти мій брат.

– Проте існують схожі на мене і ще кращі, якщо це взагалі можливо.

– Ти впевнений?

– На всі сто.

– І я зустріну хоч одного такого?

– Неодмінно.

– І це буде любов?

– Марго, ти знов за своє? Досі шукаєш? – Мені здалося, чи я справді почула в його голосі роздратування?

– Шукаю…

– От уперте дівча! Дозволь мені відкрити тобі одну таємницю: ця земля – не дуже приємне місце, але іншого в нас нема й не буде. Всі жінки, які тут живуть, хочуть кохати, а чоловіки хочуть кохатись чи просто хочуть. Ти відчуваєш відмінність?

Треба було змовчати, проте я не змогла:

– Так, і дуже велику.

Раптом слухавка майже вибухнула люттю:

– А от і не треба її відчувати! Чуєш, Марго, не треба!!! Заради твоєї ж вигоди! Всі заплющили очі – і ти заплющ. Всі замкнули серця на замок – і ти так само. Ми всі помремо якогось дня, то щодня ж вмирай, не катуй себе, не витрачай час на пошуки примари!

– А якщо це не примара?

– Моя чернице! Створила собі бога, назвала його коханням, добровільно замкнулася в монастирі і молишся йому, чекаючи благодаті?

Я остовпіла. Його слова влучили мені у самісіньке серце. Ніхто не знав, що я вже третій рік ходила до церкви і ставила свічки: одну за здравіє рідних, другу – за мою любов. Я молилися, я сподівалася, я вірила.

– Твого бога не існує!!! – Дмитро майже кричав. – Про нього забули, його храми зруйнували, він нікому не потрібен, ніхто не пам'ятає його лику! Ти чуєш? Ніхто в цілому світі!!!

– …

– Марго! Алло! Алло! Марго, ти мене чуєш?

Раптом телефон здався живою істотою. В кабінці замало місця. Я замкнула себе в тісній клітці з хижаком, який атакує, намагаючись завдати болю. Мені було важко дихати, я хотіла вийти.

– Так, дуже уважно слухаю. Ти… гарно говориш.

– Пробач мені, крихітко. Я… я не знаю, що на мене найшло. Я не хотів тебе ображати. Чесно-пречесно.

Я повільно виштовхувала з себе слова:

– Я знаю. Я тебе люблю. Чесно-пречесно. Треба закінчувати розмову. Вона й так коштуватиме тобі купу грошей. Телефонуватимеш додому, перекажи, що в мене все дуже добре.

– Гаразд. – Його голос тремтів. Це злякало дужче, ніж його несподіваний гнів. Мене охопило нестерпне бажання викинути слухавку з кабіни, якнайдальше від себе. Підступна гадюко, з мене досить твоєї отрути. Проте я опанувала себе і ще дужче притиснула її до вуха.

– Марго, ти ще тут?

– Так, Дмитре.

– Марго, знай, все, що я наговорив тобі про кохання – неправда.

Боже, ну чому мені має бути так боляче!

– Ні, чому ж… Гадаю, ти мав рацію.

– В жодному разі! Послухай мене, Марго. – Він заговорив швидко, гарячково, немов боявся, що хтось його зупинить. – Мені дуже важко це говорити, але я мушу. Я був розлючений на тебе не через те, що ти казала дурниці, а через заздрість. Так. Я заздрю тобі до нестями. Заздрю твоїй вірі і, хоч як це банально, твоїй надії і любові. Заздрю, бо сам на таке не здатний, бо поруч з тобою відчуваю себе калікою. Заздрю, бо впевнений, що ти знайдеш те, що шукаєш. А ще… Я боюся за тебе, сестричко. Наляканий до смерти. Я не знаю, що таке справжнє кохання, проте шосте відчуття підказує мені, що Це дуже небезпечна річ. Бережи себе!… – Він кинув слухавку.

Здавалося, його страх перекинувся й на мене, бо я тремтіла, наче в лихоманці. Проте за хвилину він зник, і залишилися божевільна втома і сум. А ще божевільна ніжність до Дмитра і безмежна вдячність за те, що він мене любить, що він у мене є. Мій блазень, мій кат, моя фортеця.

Дні минали, як завжди. Я шукала постійну роботу, а в нашій країні знайти її, не маючи зв'язків, майже неможливо. Кому треба безпородне кошеня? Я жила на мізерну підтримку батьків, які віддавали мені останнє. На хліб вистачало, більшого я й не вимагала. Якось зводила кінці з кінцями, звичайно, допомагали тимчасові підробітки: кілька сторінок письмового перекладу там, кілька днів усного тут. Хоч, мушу зізнатися, усним перекладом заробляєш набагато більше, та й специфіка зовсім інша. Саме з нього все й почалося.

Я саме виходила з кімнати, коли побачила, що до мене гості: коридором ішов мій колишній одногрупник з незнайомим мені чоловіком. Довелося повертатися. Погана прикмета.

– Здрастуй, Марго. Давно не бачились. Мабуть, з півроку. А ти стала ще красивішою, не думав, що таке можливо.

– Здрастуй, Вікторе, рада знову бачити тебе.

До Віктора я ставилася непогано. Він мені часто допомагав, рекомендував знайомим як професійного перекладача, знаходив учнів для репетиторства. Гадаю, й він щось із цього мав. Такі, як Віктор, нічого не роблять просто так.

Вони пройшли до кімнати. Двоє шикарно одягнутих чоловіків розглядали жалюгідне помешкання якщо й не гидливо, то іронічно. Я запропонувала каву. Грошей, які я тоді заробляла, вистачало лише на те, щоб пристойно одягатися, гарно виглядати і пригощати гостей доброю кавою. Крім цього старовинного напою в моїй шафі нудьгувала лише скибка чорного хліба. У кожного – свої пріоритети. Розмова була стрімкою, бо гості поспішали.

Вітя дозволив собі стислий вступ.

– Марго, це мій друг Андрій.

– Дуже приємно. – Я подала руку. Андрій потиснув її швидко, міцно, з повагою.

– Навзаєм.

– Йому потрібен перекладач з німецької мови. Я запропонував твою кандидатуру, бо ти – найкраща.

– Дякую.

На роботі ніколи не треба опиратися перебільшенням. Вони – своєрідна компенсація за те, що більшість часу ти змушена вислуховувати претензії та зауваження.

Далі говорив Андрій. Йому було не більше тридцяти. Зовні – спокійний, повільний, стриманий. Внутрішньо – сама велика несподіванка.

– Я ексклюзивний представник великої німецької компанії «Nodd» в Україні. В Будинку науки і техніки завтра розпочнеться третя міжнародна наукова виставка. Триватиме чотири дні. Зі мною працює фахівець з Німеччини. З ним ви познайомитеся завтра. Вимоги до вас: синхронний переклад, швидкість, гарна вимова і, звичайно, чарівна усмішка. – Він розвів руками. – Рекламний бізнес. На презентаціях завжди так. Думаю, ви розумієте.

– Безумовно. Переклад технічний?

– Так. Термінологія досить складна, але незрозумілі моменти я поясню.

– Впевнена, їх буде небагато.

Він глянув здивовано:

– А у вас є стиль, Марго. Зі свого боку впевнений, що ми складемо гарну команду.

– Я теж.

Ми швидко обговорили деталі, умови розрахунку, тривалість робочого дня. Настав час найделікатнішого запитання:

– Ваш графік передбачає бенкети, прийоми?

– А як же без них!

– Моя участь необхідна?

– А як же без вас!

– Гаразд. Чи обмежується моя діяльність перекладацькою сферою? Розумієте, ми дорослі люди, і я вважаю, що краще одразу поставити всі крапки над «і». Таким чином ми уникнемо непорозумінь.

Андрій примружив очі і задумливо всміхнувся:

– А, ось ви про що, Марго! Запевняю, нам потрібен тільки перекладач. Стовідсоткова гарантія.

Я підвелася:

– Тоді – до зустрічі.

Ми потиснули одне одному руки, і я відчула, що він мені не подобається.

Перший день минув з перемінним успіхом. Робота була важкою не так через переклад, як через те, що презентації йшли одна за одною, привертали увагу десятків людей, і постійна

циркуляція такої великої кількости незнайомих облич збивала з робочого ритму, бентежила і дратувала.

Мій клієнт був не з тих, за ким сумують. Вельмишановний фахівець з Німеччини виявився товстим велетнем років шістдесяти, який полюбляв роздавати накази, говорити двозначні компліменти і розповідати непристойні жарти. Короткі перерви він використовував для історій зі свого життя, загальний зміст яких зводився до одного: в ліжку він – Казанова.

… Того дня він стояв у першому ряді відвідувачів і впродовж чотирьох презентацій не зводив з мене очей. Німець почав жартувати, бо було очевидно, що цей чоловік вже вчетверте слухає одну і ту саму півгодинну лекцію не через палку любов до комп'ютерів. Я знервовано усміхалася. На п'ятому колі незнайомець зійшов з дистанції і щось довго обговорював з Андрієм. Потім вони удвох підійшли до нас, і цей чоловік кілька разів запитав німця про щось професійне. Як виявилося під час розмови, його звали Станіславом Олександровичем, і керував він не чим-небудь, а досить великою фірмою з програмного забезпечення.

Того вечора Андрій мало не танцював від щастя: Станіслав Олександрович підписав два контракти і обіцяв привести зацікавлених знайомих, що відкривало можливості ще більшого прибутку. Німець теж радів: день удався. А я згадувала очі цього чоловіка, лукаву посмішку, неофіційний за своєю тривалістю поцілунок руки на прощання і раділа, що цей вдалий день уже закінчився.

Наступного ранку Станіслав Олександрович з'явився один, презентацій не слухав, одразу пройшов до Андрія і щось довго з ним обговорював. Вони стояли осторонь, проте краєм ока я бачила, що дивляться вони на мене, і не могла позбутися неприємного відчуття, що й розмовляють вони про мене. Я очікувала великих проблем, однак Станіслав Олександрович був на диво обережним і обмежився лише вишуканими компліментами та своїм неофіційним поцілунком. Андрій також не мав до мене жодних претензій, розмовляв привітно і знову ж таки, дуже обережно. Я здавалася собі коштовною вазою з китайської порцеляни.

Останній день завжди найважчий. Ділова активність сягає апогею, почуття зашкалюють, істерика одного перетворюється на загальну, і цим шаленим балом керує прощання. Прощаються всі: учасники виставки з відвідувачами, керівники з підлеглими, колеги з колегами, знайомі зі знайомими. Ярмарок закривається, іграшки зникають у пакунках, можна витерти усмішку з обличчя і знесилено впасти у найближче крісло. В такий день працюєш на аварійному живленні.

Традиційний конверт уже відпочивав у моїй сумочці. Я теж мріяла про відпочинок. Але контракт був чинним до дванадцятої години, і на мене чекав пишний прощальний бенкет, головною стравою якого, як завжди, були лестощі, приправлені тостами на брудершафт, міцними потисками рук, п'яними обіймами, поцілунками і промовами на тему, «які ж ми всі хороші».

Того вечора Андрій замовив окремий кабінет у найпрес-тижнішому ресторані міста. Про цей заклад розповідали казки. Сама лише назва «Куточок богів» давала зрозуміти, що він для обраних, про що не менш красномовно свідчили ціни…

Я перекладала на автопілоті, байдужа до розкоші довкола, бо тоді найпрекраснішою річчю в світі було моє ліжко. Таке затишне, таке недосяжне… Тим часом німець з Андрієм так захопилися дегустацією міцних напоїв, що перекладати було майже нічого. Вино досить дивно на них подіяло, бо за півгодини їм раптово і дуже терміново було треба… ну просто було треба. Вони вибачились і зникли.

Я заплющила очі, відкинулася на спинку крісла, насолоджуючись хвилинною перервою. До дванадцятої залишалося рівно три години, якихось нещасних сто вісімдесят хвилин. Вони швидко пролетять, заспокоювала я себе, а тоді, опівночі, настане мій час, і я вільна, як птах, теж полечу додому, скину Ці незручні черевики на високих підборах, розпущу волосся і знов стану Попелюшкою. А все інше хай котиться під три чорти, хай цей божественний куточок

стає гарбузом, відвідувачі – насінням, яке розпирає його боки, мій шеф заразом з клієнтом – двома пацюками. І хай вони далі виконують свої ролі в цій божевільній казочці. Мені байдуже, байдуже, байдуже! Все одно я знаю, що принца тут немає.

До реальности мене повернуло відчуття, що за мною хтось стежить. Я озирнулася. Поруч у кріслі сидів Станіслав Олександрович.

Добрячий переляк потребує багато енергії. В мене її не було.

– Нудьгуєте?

– Я на роботі.

– Вже ні.

– Ще так.

Він хмикнув:

– Ваших колег немає. Яка робота?

Я знизала плечима, вдаючи байдужість:

– Вони скоро повернуться.

– Мені б вашу впевненість…

Усміхаючись, він нахилився і зазирнув мені в очі. Шукав там страх, обурення, протест, насолоджувався ситуацією, грав. Ну, що ж, треба принаймні дізнатися назву гри та правила. Я спробувала:

– Вибачте, що не привіталася, Станіславе Олександровичу, але Ваша поява була такою несподіваною, що я розгубилася.

Він придивився до виразу мого обличчя і розчаровано протягнув:

– Дивлячись на вас, цього не скажеш.

Я спробувала всміхнутися. Давай, Марго, пограйся з ним у круту! Він тобі швиденько роги пообламує! – Фі, як брутально! Ні, в таких ситуаціях, як ця, треба бути ввічливою. Я спробувала розрядити обстановку:

– Який дивний збіг, що ми зустрілися з вами в цьому ресторані! Ви тут просто відпочиваєте чи у вас свято? І як ви дізналися, що я саме в цьому кабінеті?

Станіслав Олександрович, уважно вдивляючись в моє обличчя, нахилився і повільно вимовив:

– Я тут теж, сказати б, на роботі. Це мій ресторан, Марго. – І не даючи мені отямитися, почав відкривати карту за картою:

– Ваші друзі вже на шляху до аеропорту, проте це ще не означає, що термін вашого контракту закінчився. Ми ж – ділові люди. Я купив у Андрія три години вашого робочого часу. Останні і найдорожчі. Ви взагалі дуже дорога дівчина, Марго. Обійшлися мені в чотири угоди, які я майже подарував вашому шефові. До речі, гарний хлопець, все розуміє, завжди готовий допомогти. Тепер я – ваш шеф, ваш клієнт і ваша робота. Що скажете?

Пауза. Досить довга. Я дивлюсь на підлогу і повільно рахую квадратики паркету, щоб заспокоїти сполохане серце.

– Марго-о-о-о, – тихо покликав Станіслав Олександрович. – Не спіть, повертайтеся до мене. Я спитав, що ви думаєте про те, як ваші друзі вчинили з вами?

Я відкашлялася.

– Вони мені не друзі.

Він відкинувся на спинку крісла.

– І це все? Марго, вас продали, наче партію комп'ютерів, передали з рук у руки, підставили! Хіба це не збудило у вас справжнього вихору емоцій! Ну ж бо, не мовчіть, розкажіть, що ви відчуваєте!

Я ненавиджу тебе. Ненавиджу і зневажаю. От і все, що я зараз відчуваю. Я подивилася йому прямо в обличчя.

– Вам подобається досліджувати поведінку людей у їхній скруті? Це така розвага? Насолоджуєтеся владою, прикриваючи власну неміч?

Раптом він нахилився і вхопив мою руку. Блискавичні рухи, бездоганна координація. Його пальці стиснули мій зап'ясток так сильно, наче хотіли його розчавити. Завтра неодмінно будуть синці. Доведеться носити блузку з довгими рукавами. Чи, може, браслет прикриє? Навряд…

Наші погляди зустрілися. Він по-справжньому розлютився. Мабуть, не треба було цього казати.

– Не треба було цього казати, Марго. Відповідати запитанням на запитання – привілей, якого ви собі не можете Дозволити. Не тут, не зараз.

Зненацька він почав сміятися, голосно, нестримно. Цікава людина. Все в нього по-справжньому: і сміх, і лють. Одне за одним і так швидко.

Яка бурхлива життєва енергія!

Станіслав Олександрович закашлявся.

– Прекрасна жінка, професійний перекладач, талановита актриса, цікаво, що ще? Ви добре граєте, Марго. Чесно, зовні нічого не помітно, проте з вашим пульсом вам не впоратися. Обережніше, а то й до двохсот підскочить! Мені тут не треба нещасних випадків.

– Тоді не лякайте мене.

– Не можу, Марго. Нічого не можу з собою вдіяти, це так приємно. – Він знов засміявся.

Через його сміх я не почула, як у двері постукали. Ввійшов офіціант, прибрав зі столу і знов накрив, але тепер уже на двох. Поставив свічки і зник. Я провела його тягучим поглядом.

– Не треба, дитинко, вас іще не ґвалтують.

Все він помічає, лукавий диявол! Я спробувала пом'якшити ситуацію:

– Цього я не боюся, ви не схожі на чоловіка, який ґвалтує жінок. Таке в мене враження. До речі, я ж зовсім нічого про вас не знаю. Розкажіть мені щось цікаве, я впевнена, ви гарний співрозмовник.

– Браво, браво! – Він почав плескати в долоні, наче в театрі. – «Нагадай агресору про те, що ти – жива людина. Говори з ним, намагайся зробити все, щоб він тебе почув і почав відповідати». Правило номер один. Марго, ви часом не працювали у підрозділі швидкого реагування, га? Ну, там, чорні берети, морська піхота? Скажімо, після дитячого садка – перед школою? Така витримка… Ні? Що ж, вип'ємо за… комунікацію!

Він налив собі коньяку, мені, на моє прохання, шампанське. Я суто символічно надпила. Він – до дна. Налив ще, випив. Цікаво, на що він перетвориться, коли сп'яніє? Важко уявити щось емоційніше. Він і так – сама велика крайність. Дякувати Богові, про мій келих він забув. Можливо, це мені допоможе. Можливо…

– Розслабтеся, Марго, ви не на прийомі у Папи Римського. Розпустіть Ваше чарівне волосся, розстебніть жакет, зніміть черевики. Давайте, я вам допоможу!

Він швидко підвівся, підійшов до мого крісла, впевненими рухами почав виймати шпильки з моєї зачіски. Це настільки збило мене з пантелику, що я майже не пручалася. Станіслав Олександрович звільняв мої довгі кучері обережно і лагідно. Так робила мама у дитинстві. От тільки мама не пестила його так жадібно, не цілувала і не занурювала в нього обличчя.

– Яка розкіш! Ти – прекрасна, дитинко. Андрій сказав, що тобі всього двадцять один. Це правда?

– Так.

– Така молода… Я вдвічі старший. Але твоя правда: жінок я не ґвалтую. Мені подобається їх ламати. Подобається відчувати, як вони помалу скоряються моїй волі і самі йдуть мені до рук. І ти прийдеш, бо в мене є гроші, багато грошей. А ти створена для розкоші. Ти заслуговуєш на багатство, на те, щоб тебе одягали, як гарну ляльку, вдовольняли всі твої примхи.

– Більше я ні на що не заслуговую?

– На що ще? Більше нічого не залишилось. Гроші – це все, моя дитинко, все. Влада, яку вони дарують, – для чоловіків, прекрасні речі – для не менш прекрасних жінок.

– А почуття?

Він згідливо кивнув головою:

– Їх теж купують. – Раптом на його обличчі з'явився здивований вираз. Він кинув на мене швидкий погляд. – Чи ти… Оце так так! – Станіслав Олександрович зареготав. Знов по-справжньому і від душі. Налив собі, випив, витер сльози з очей і, все ще час від часу усміхаючись, звернувся до мене, як старий досвідчений батько до своєї дитини:

– Ти дуже схожа на мою дочку. І вона юна, і теж вірить, що в світі ще існують справжні почуття. Почуття, яких не купити за гроші, які дарують як нагороду за те, що ти просто ходиш цією землею, за те, що ти колись народився і колись умреш. Вона така ніжна, така солодка… Завжди була моєю улюбленицею. Я пестив її у дитинстві, вона любила мої руки.

Раптом він посерйознішав, різко нахилився до мене, стиснув моє обличчя між долонями і притягнув до себе. Його очі опинилися в сантиметрі від моїх. Він заговорив, і я відчула, як рухаються його губи, рухаються майже на моїх губах, створюючи звуки, складаючи їх у слова та передаючи мені. З вуст у вуста.

– В неї так само бездонні очі. Два збурені океани. Сумні і пристрасні. Очі, які вірять у кохання. Такі очі треба виривати, бо вони дарують надію, яка ніколи не справдиться. Чуєш? Ніколи! Вона любила мене. Любила! Любила мої пестощі, мої поцілунки, любила залазити до мене в ліжко рано вранці і читати мої газети, любила одягати мої речі і сидіти в мене на колінах. Чому вона відмовляється від мене тепер? Що я зробив чи чого не зробив? Я віддав їй все! Що їй ще потрібно? Що?

Він накинувся на мене, якось по-звірячому рикаючи, почав цілувати жадібно, грубо, кусаючи губи. Ми сповзли з крісла і впали на підлогу. Я пручалася, проте це йому подобалося і тільки додавало сил. Нарешті мені вдалося звільнити одну руку. Вона впала не на ковдру, а на щось тверде.

У певних ситуаціях думки не поспішають за подіями, вони неповороткі та повільні. Якусь мить я вивчала незнайомий предмет пальцями, доки зрозуміла, що то був мій черевик. Доволі важкий, з тонким залізним обцасом, який прозвали «шпилькою». Я стиснула його в руці, замахнулася і раптом захолола від страшної думки: «А що, як уб'ю?». Станіслав Олександрович наче прочитав мої думки. Він перехопив мою руку, видер черевик і відштовхнув мене від себе. Боже мій, я була така вдячна йому за це! Як я злякалася того, що могла зробити, того, про що й думати не мала права.

Ми сиділи на підлозі і важко дихали. Станіслав Олександрович підвівся і, про всяк випадок, забрав другий черевик, який лежав біля мого крісла. Підійшов до столу, налив собі, випив. Так, уже друга пляшка. Хто це тут рахує? Марго, як неґречно! Мій внутрішній голос докірливо поцокав язиком. – Заткнися! Для мене це важливо!

Станіслав Олександрович дуже сп'янів. Він стояв, помітно похитуючись. Повернувся до мене.

– В-вдарити хотіла? Чого ж не в-вдарила?

Я відвела погляд.

– Боялася вбити.

– А хотілося?

Слина заповнила рот, у вухах дзвеніло. Я не витримала і по-чоловічому сплюнула на підлогу. Вперше у житті. Клянуся. Дивне відчуття.

– Хотілося.

– За що? – Він випив ще, потім узяв пляшку, сів на бильце крісла і почав ковтати коньяк просто з шийки. Правильно, любий! Головне – не зупиняйся!

– За те, що я занадто полюбляю жінок?

– Не знаю. – Я знизала плечима. – Може, за те, що ви полюбляєте не тих жінок?

– Як це не тих? Що ти верзеш? Як на мене, то ти – хоч куди глянь – саме те, що треба. От тільки д-д-дивачка. – Його язик починав плутатися. – Важка… ди… – Він позіхнув. Тебе ламати й ламати. Проте… так навіть цікавіше. Стривай! Ти що ж…

Він похлинувся коньяком і зайшовся кашлем, який раптово перейшов у божевільний регіт. Таким я його й запам'ятала: закинута назад голова, міцно заплющені очі, слина тонкою цівкою струмить з куточків розкритого чи то в смертельній агонії, чи то в спустошливій істериці рота, великі руки стиснуті в кулаки, тіло вигнулося дугою, кожен м'яз – напнута струна, і не зрозуміти, хто грає на цьому інструменті: чи сміх, чи плач, хоч, зрештою, яке це має значення? Те, як болісно здригалися його плечі, не мало нічого спільного ні з радістю, ні з сумом. То була мова його хвороби. Саме так вона розмовляла зі світом. Повірте мені, я – лінгвіст, я знаю.

Я тихенько сиділа на підлозі і чекала, коли минеться напад. На якусь мить мені стало його жаль, але, коли він заспокоївся, я побачила його обличчя і пошкодувала за марно витраченим співчуттям. Кожен з нас своїми вчинками будує собі персональне пекло. Може, його кара – довічні веселощі?

Він кілька разів – по багато – ковтнув із пляшки і спробував сфокусувати на мені погляд, що йому майже вдалося.

– Ти… що ж… повірила про дочку? Дурненька… У чоловіків такий., трюк., фокус… щоб викликати співчуття. Досягти… ну, ти розумієш, про що я.

– Не зовсім.

– Ти справді дивна. Таких ще не зустрічав. – Йому було важко вимовляти слова. – Проте… довго не… протримаєшся. Хтось… зламає. Може, я. Може, інший. Проте… теж із грішми. Нічого не буває без… грошей. Ні любові, ні щастя… Злидні… все вбивають. Хоч і гроші… не гарантують… Моя дочка… це ангело… гм… подібне створіння… Вона наркоманка. Шльондра. За ширку… з ким хочеш… І зі мною… через гроші… вже не пам'ятаю, скільки разів… їй на все начхати… Та й мені теж… А тебе… зламають… нема тут… для тебе… нічого нема… нічогісінько.

Пляшка випорснула з його рук. Він якось по-дівочому закихкотів, обм'як, повільно сповз на підлогу, скрутився калачиком і затих. Його останні слова пролунали, як повідомлення з того світу.

Раптом мене охопила така лють, якої я ще ніколи не відчувала. Я тремтіла, руки стиснулися в кулаки, невідь звідки з'явилася дивовижна сила, нестримне бажання бити, рвати, руйнувати. Я підлетіла до нього і почала штовхати, намагаючись розбуркати. Повністю втративши над собою контроль, я дряпала його нігтями, вчепившись у волосся, трясла його голову, раз по раз викрикуючи: «Тут для мене нічого нема? Нічогісінько? А де є? Де ж є? Відповідай! Де?» Проте Станіслав Олександрович був наче мертвий.

За кілька хвилин я зрозуміла марність своїх спроб. У роті пересохло. Я машинально вхопила зі столу першу-ліпшу пляшку і почала жадібно пити. Червоне шампанське. Моє улюблене. Я роздивилася етикетку. Ого! Яка марка! І майже повна пляшка! Не вагаючись, я засунула її в сумочку. Шийка виглядає, ну й що з того? Невеличкий сувенір від містера Усмішка-2000.

Я підійшла до дверей, проте вони були замкнуті, глянула на годинник – десять на першу. Контракт відпрацьовано. Хто мене випустить? Я ретельно обдивилася двері. Ліворуч, на рівні очей, помітила маленьку кнопку електричного дзвінка. Он як це тут робиться! Я натиснула. Двічі. Почекала. Поправила зачіску, жакет, спідницю. Двері безшумно відчинилися. На порозі стояв той само офіціант. Зацікавлений погляд, ввічлива усмішка. Я теж усміхнулася.

– Ми із Станіславом Олександровичем вже… гм, начебто закінчили. – Усмішка офіціанта поширшала. – Він там, – я махнула рукою у напрямку стола. – За кріслом. Можна сказати, відпочиває. Ви не покажете мені, де вихід?

– Неодмінно. Ви… не бажаєте взутися? На дворі прохолодно.

Я ковзнула поглядом. Авжеж! Босоніж. Мої черевики залишилися коло Станіслава Олександровича. Я знайшла їх, взулася, знов повернулася до офіціанта. Він повів мене довгими темними коридорами, повз зачинені двері інших кабінетів. До мене долинали крики і сміх: вечірки були у розпалі, «боги» бенкетували. Коли ми опинилися надворі, офіціант повернувся до мене:

– Викликати таксі?

– Ні, дякую. Я краще прогуляюся.

Він зрозумів по-своєму:

– Щасливого полювання! – І зник.

От нахаба! Ким він себе вважає? Теж мені, жінкознавець!

Гнів, який я намагалася контролювати, знов почав тіпати мною. Я йшла нічною вулицею, міцно стиснувши зуби. Машини зупинялися, хтось свистів, щось кричав, проте я не звертала уваги. В мені вирувала лють. Вона шматувала мене, серце кололо, в скронях пульсував глухий біль. Ламати, ламати, тебе зламають. Який провидець! Заздрить моїй надії, непокоїться через мою несхожість. Якщо незвичайна, – підлікуємо, відріжемо зайве, пришиємо нове, проте втиснемо у шаблон! Ага, зараз! Хай тільки спробують!

Не стримавшись, я щосили вгилила ногою бачок для сміття. Він покотився, перелякано брязкочучи, залишаючи на асфальті свої нутрощі. Я згадала про пляшку, витягла її і надпила чималенько. Так краще.

Йдучи вздовж паркану, який оточував старий цирк, я рвучко зривала з нього оголошення. Одне за одним. І на кожне – по слову: «Я – буду – кохати. Я – знайду – кохання. Мене – не – зупинять». Паркан закінчився, проте шампанське – ще ні.

Безлюдна вулиця. Ніч. Самітня дівчина п'є шампанське. Я відсалютувала місяцю, який тієї ночі був повним. За нас, мій коханий! За нас, мій супутнику! Втіха очей після яскравого світла безжалісної золотої зірки. Ти все бачиш, все знаєш. Якби ти міг розмовляти, ти розповів би мені, якою прекрасною буде моя любов.

Палкою і ніжною водночас. Неповторною, незабутньою, незвичайною. Вона ж буде? Ну ж бо, хоч натякни! Подай хоч знак якийсь: хмарою чи сяйвом. Вона ж буде? Буде – я впевнена. Я не зможу жити без неї. Я її шукатиму. Ти чуєш? Я не зупинюся! Я не скорюся! Ніколи!!!

Дзвін розбитого скла. Хто це зробив? Я озирнулася: жодної душі. Це я зробила? Боже мій, я щосили шпурнула пляшку на стіну сусіднього будинку. Добре, що не в вікно. Я стояла і дивилася, як шампанське повільно стікає по білому цементу. Велика червона пляма. Наче хтось на смерть розбився об цю стіну, залишивши на ній дивний кривавий візерунок. Не відчуваючи сліз, я уважно роздивлялася тонкі червоні струмочки. Кров чи сльози? Чи все разом? Я підняла голову і, дивлячись у бліде обличчя місяця, прошепотіла: «Це і є твоя відповідь? Чуєш, місяцю? Це вона? Це – «так» чи «ні»?

Який дивний спокій у душі. Зникло все: збудження, несамовитий гнів. Я знала відповідь, знала, що робити. Знявши черевики, побігла додому. Я летіла птахом, бо ж боялася втратити хоч хвилину. До гуртожитку я дісталася опів на другу. Звичайно ж, двері замкнуті. Довелося лізти через балкон першого поверху – у такій процедурі я вже мала певний досвід.

Нарешті моя кімната – маленька комірчина потрібна кожній людині, щоб ховатися від інших. Фортеця, захист. Від ворожости довколишніх, коли від надмірної доброзичливосте. Швиденько в душ, скинути одяг прямо на підлогу, дозволити воді змити з тебе кожен чужий дотик, кожен небажаний поцілунок. Назад до кімнати.

Я стояла перед дзеркалом оголена. Яка я дивна! Моя фігура не відповідає жодним вимогам сучасної моди.

Я роздивлялася своє обличчя: великі очі, незрозуміло, чи то сині, чи то блакитні, чи то сірі, чи то зелені, кольору океану, як, бувало, казав Дмитро, прямий ніс, блідо-рожеві губи – все не завелике і не замале. Таке, як треба.

Я – створіння природи. Її дочка, її шедевр, її витвір. Бездоганний результат її творчої діяльности. Майже бездоганний. Я відступила, щоб бачити себе з голови до ніг. Шедевр! Безперечно, шедевр, проте… з маленькою тріщинкою десь глибоко у душі. Завширшки вона – якийсь відсоток мікрончика, але веде у безодню. Безодню мого кохання, моєї туги і пристрасти.

У голові паморочилося. Я відчинила вікно. Нічне повітря огорнуло мене повільною хвилею прохолоди, якої я не відчула, – все тіло палало, наче мій внутрішній вогонь намагався знайти шлях на волю. Бліде око місяця незрушно дивилося на мене. Я спробувала йому всміхнутися, але це було так… гірко.

Я молилася Богові. Чотири роки. Проте він не зміг нічим допомогти. Мабуть, заклад, де він працює, переповнений важливішими за моє проханнями. Я не хочу йому заважати. Він не подарує мені кохання. Цей світ взагалі нікому нічого не дарує. Треба все брати силоміць.

Сьогодні ти розмовляв зі мною, місяцю. Намагався налякати, а я ж не боюся. Кожна жінка – чаклунка. Така вже наша кров. Не змогла знайти кохання вірою, знайду чарами. Ти допоможеш мені, знаю. Подивись, що в мене є. Це все для тебе.

Місяць світився так яскраво, що було боляче очам. Його сяйво огорнуло мене холодним полум'ям, заблищало на обличчі, руках, грудях, спустилося нижче. Я озирнулася. Моє ліжко вигравало в блідих променях, вабило. Я лягла на спину і заплющила очі.

Чари – це проста угода. Ти хочеш мене, місяцю? Я згодна на все. На все. Лише дай мені кохання.

Його світло вкривало моє тіло поцілунками, пестило кожен вигін, жадібно обіймало. Він був володарем, я віддавала себе у жертву.

Різкий, вимогливий поштовх у міцно зведені одна до одної ноги. Кров пульсувала в одному ритмі з моїм тремтінням. Я розплющила очі, але не побачила нічого, крім безмежної білої пустелі. Світло. Лише світло. Місяць охопив небо, землю, зникло все. Він став новим світом. Terra nova. Я йшла цією землею. Мандрувала у пошуках кохання, бігла, летіла, пливла. Я відчувала, що воно десь поруч, треба тільки простягнути руку… Ще один нетерплячий поштовх.

Я знаю, знаю, чого ти хочеш. Твоє жадання не можна не зрозуміти. Я відкриваю себе. Відкриваю кожен куточок свого тіла – хай він стане морем твого сяйва, кожну кровоносну судину – хай вона перетвориться на річку твоїх променів. Я чекаю. Моє чекання – це запрошення. Я – відчинене вікно. Це – угода, місяцю, це справжня угода. Я заплачу, скільки хочеш. Мені байдуже. Все одно без любови моє життя – дрібна монета. Бери мене, місяцю! Бери мою беззахисність, пий мою пристрасть, роби зі мною, що забажаєш, лише…

Веди мою любов! Веди її до мене! Я віддаю себе. Я кличу.

Я вигнула спину різким рухом і розвела ноги, відкриваючись. Мене охопив нестерпний біль. Я палала, як зірка, і падала, падала, падала…

Частина II

Ранок. Дякувати Богові, я прокинулась! Який страшний сон. Було так боляче. Насниться ж… А що я робила? Щось пила? Голова – як чистий листок паперу. Ані думок, ані спогадів.

Я відчула м'який дотик чогось пухнастого. Алі зазирав мені в очі і заспокійливо муркотів. Моє славне кошеня. Такий хоч кого заспокоїть. Проте спати більше неможна. Треба їхати в університет. У мене ж сьогодні зустріч з деканом, може, якось допоможе з роботою? Шукаю вже третій місяць, і все дарма. Щодня одне й те само: «Вибачте, вакантних місць немає. Вибачте, працівники такого профілю нам не потрібні. Добре, що хоч «вибачте», а то могли б відверто сказати: «Та йди ти під три чорти зі своїми мовами!» Що ж робити? – Шукати, шукати! Ану, геть з ліжка!

Я опустила ноги на килимок – теплий, чорний, пухнастий, як мій Алі. Чорний, сірий і рожевий – кольори моєї кімнати. Вони заспокоюють. На стінах – дивні картини вугіллям. Дивні, а мені подобаються. Вони теж заспокоюють. Дають надію своїми назвами: «Побачення», «Зустріч», «Двоє»… Наче щось обіцяють. Я звично подумала, що, може, сьогодні це «щось» справдиться. Може. До мене у цій квартирі мешкав божевільний художник. Малював просто на стінах. Проте як гарно малював – граційно, душею, пристрастю. Він раптово зник, не заплативши господині за місяць, через що вона досі скаржиться дільничному міліціонеру. Інколи мені здається, що цей хлопець просто пішов через одну зі своїх картин до іншого світу і тепер живе там, час від часу спостерігаючи за мною зі стіни. Я винайняла квартиру, бо вона мені одразу сподобалася, Алі також. Коти вміють відрізняти хороші місця від поганих. Це було хорошим – затишне, привітне, якесь живе. Платня не зависока. Дешево і сердито – п'ятий поверх, ліфт не працює, гарячої води нема. Але я й не до такого звикала.

На макіяж вистачило двадцяти хвилин – багаторічне тренування. Я одягнулася, приготувала собі каву, нагодувала Алі і побігла до трамвайної зупинки. Отак і живеш день у день. Розум шукає роботу, серце шукає кохання, а надії не вистачає ані на перше, ані на друге.

Ранок був сонячним. На вулиці – саме пекло. Я уявила, на що перетвориться місто вдень – велика пательня. Я вже відчувала себе грудочкою масла. Така спека, це сонце… Неможливо.

В університеті все, як завжди: бурхлива діяльність, чужі обличчя, голоси, думки. Щоб зійти сходами, треба обрати правильний потік людей, пробити собі до нього шлях і лише потім покірливо промарширувати до потрібного тобі поверху. Неприємна процедура.

На кафедрі теж нічого не змінилося: всі поспішають, усім ніколи, наше гасло: допоможи собі сам. Я підійшла до секретаря, щоб перевірити графік прийому відвідувачів, але виявилось, що декана нема, і коли він буде, – невідомо. Ну що ж… Чекати? Почекаємо.

П'ятнадцять хвилин, тридцять, сорокп'ять… Япростояла годину і зрозуміла, що далі так не можна: сонце безжально палило шкіру, коси – тоненькі гарячі дротики, одежа прилипла до тіла. В голові гуде. Ще трішечки – і я зомлію. Цікаво, хоч хтось озирнеться, коли я впаду на підлогу, чи мене залишать лежати посеред коридору? Останнє найправдоподібніше, тому я вирішила на перевіряти реакцію тих, що поруч. Мені були потрібні сутінки і прохолода.

Я пройшлася коридором, проте всі аудиторії були зайняті. Залишилася лише одна. Я відчинила двері і полегшено зітхнула: вікон нема, сонця нема, спеки нема. Кафедральна бібліотека. Тиша, прохолода. Поодинокі лампи створювали загадкову атмосферу. В кімнаті панували сутінки. Я узяла з полиці першу-ліпшу книжку, впала в крісло, заплющила очі і почала нею обмахуватися.

Як добре! Ні запаху спітнілих тіл, ні гамору сотень голосів, ні яскравих фарб. Зачинені двері відокремлювали мене навіть від настирливого гулу чужих думок, який наелектризував повітря в коридорі.

Я саме збиралася задрімати, коли почула, що до кімнати хтось зайшов. Мабуть, бібліотекар. Зараз прожене геть.

Але це був не бібліотекар. Високий, кремезний чоловік розгублено озирався навкруги, наче заблукав, що, до речі, досить часто траплялося з людьми в нашому університеті. Чорна сорочка, чорні штани. Я подивилася на свій одяг і всміхнулася – чорна блуза, чорна спідниця. Звичайний збіг.

Він помітив мене, спершу завагався, потім якось дивно кивнув сам собі і впевнено попрямував до мого крісла:

– Послухайте, я вже другу годину бігаю по цьому божевільному закладу, і все марно. Хоч те, що мені треба з'ясувати, – справа п'яти хвилин. Та всі люди у цьому університеті або не хочуть нічого слухати, або сахаються мене, як потвори. Я знаю, що не красень. – Він підійшов до мене ближче. – То давайте, здригайтеся від огиди, шоковано тремтіть, а я почекаю, доки ви заспокоїтеся і зможете відповісти на моє запитання.

Ого! Нічого собі промова! Спершу я майже не прислухалася до його слів – так мене вразив вираз розчарування і болю на його обличчі і, чого вже приховувати? – саме обличчя. Обличчя живої, справді живої людини, зовсім не схоже на теперішні: частково – колажі з журналів моди, частково – м'яка, аморфна маса. Цього чоловіка природа вирубувала з граніту берегових скель, вирубувала наспіх, грубою сокирою, але з такою жагою, так несамовито, що тепер кожна його риса, кожен відрух дихали первісною магнетичною силою. Такі обличчя створюють на віки.

Проте зараз чоловік був у розпачі. З його слів я зрозуміла лише те, що до цієї кімнати він дістався у стані, подібному до мого, – майже непритомний від метушні, що тут панувала.

– …тому не треба себе стримувати навіть задля елементарної ввічливости. Я вже звик.

Боже мій, він досі говорить!

– Вибачте, не розумію, про що ви.

– А-а-а, то вам допомогти? Згоден, освітлення тут справді не дуже. – Він нахилився (яка гнучкість для таких розмірів!), ухопив настільну лампу і підніс її собі майже до самого обличчя. – Я про це, люба моя, про це. Так краще?

Мені перехопило подих. Він… Та він… Він бездоганний. Така гармонія у кожній рисі, така завершеність! Великі, якоїсь дивовижної форми очі (щось східне?), ніс з помітною горбинкою, що надавало йому схожости з орлиним дзьобом, тонкі ніздрі, широке перенісся. Брови виказують погорду і наполегливість, губи обіцяють ніжність, підборіддя застерігає, що його власник – емоційна і пристрасна людина, губ…

Марго, прокинься! Уже впродовж десяти хвилин відбувається щось важливе, а ти занурилася у фізіогномію. Як він з тобою розмовляє? Що він собі дозволяє? І ти йому все подаруєш?! Тобі що, байдуже?

Ні. Мені не байдуже, проте що він має на увазі? Я ніяк не можу второпати, про що він… А! Ось про що! Тепер ясно.

В нього був шрам. Досить великий. Він ішов від правого ока, зміївся через усю щоку і тонким білим павутинням обвивав шию, зникаючи під сорочкою.

– Ой, ну ж бо! Заради чого такі зусилля? Чи ми такі жалісні? Мені не потрібно вашого співчуття, мені необхідна інформація.

Ну, все! Годі! Зараз він побачить, що розлюченими можуть бути не тільки чоловіки! Я відклала книжку і почала рішуче наступати:

– Та як ви зі мною розмовляєте? Що ви собі дозволяєте? Така інтелігентна на вигляд людина і, здається, вже досить доросла, і така неспроможність контролювати власні емоції! Та яке мені діло до вашого шраму, чи що у вас там! Чого ви з ним носитеся, як дитина з лялькою! Звичайний собі рубець.'Біла смужка і нічого більше. Якщо мене щось і злякало,

то це – ваша негречність! Оце справді викликає огиду і, повірте мені, жодного співчуття! – Затремтівши від обурення, я швидко підвелася і попрямувала до дверей.

І буває ж така оманлива зовнішність! Якийсь божевільний! Геть звідси, доки він не почав шпурлятися в мене книжками!

– Зачекайте, будь ласка, зачекайте! Вибачте мені!

Я обернулася. Він стояв біля мого крісла. Великий, але зовсім не страшний, просто дуже втомлений чоловік.

– Поверніться, будь ласка! Мені дуже прикро. Я не хотів вас образити, повірте. Зустрів першу приємну людину в цьому звіринці і так брутально на неї накричав. Я… Я навіть не знаю, що на мене найшло. Мабуть, це через спеку і сонце. Як я ненавиджу цю нікчемну золоту зірку!

– Що??? – Я завмерла. Розслабся, Марго! Звичайний збіг.

Він усміхнувся:

– Так. Я справді ненавиджу сонце. Розумію всю його користь, проте все одно нічого не можу з собою вдіяти. Це дивно?

– Тільки не для мене. Я теж тут… ховалася.

Він роззирнувся:

– Так. Тут гарно. Мені подобаються бібліотеки.

– Мені теж.

Він усміхнувся, і мені стало так гірко і водночас солодко від ніжности, не доброзичливости, не ввічливости, а саменіжности, яку випромінювала його усмішка. Я не витримала і підійшла до нього.

– Ви казали, що у вас є якесь питання. Я спробую допомогти, якщо це в моїх силах.

– Дякую. Ви більше на мене не ображаєтеся?

– Ні.

– Чесне піонерське?

Я засміялася:

– Чесне піонерське.

– От і добре. Розумієте, мені потрібен перекладач чи просто людина, яка знає німецьку мову. Я отримав з Австрії листа і, розумієте, мені терміново треба дізнатися, коли він прибуває. А лист уже добряче почумакував Україною завдяки «високій якості» нашої пошти. В мене таке передчуття, що його треба очікувати з дня на день.

– Кого його?

– Кур'єра. Розумієте, я замовив партію рідкісних книг з архітектури. Замовляв через одну дуже відому в книжковому світі австрійську фірму. Переговори велися англійською, її я розумію, але через якусь помилку останній лист отримав німецькою. В ньому – дата прибуття кур'єра з моїми книжками. Я сподівався знайти в університеті на кафедрі іноземних мов людину, яка переклала б мені цього листа. Я добре заплачу. Розумію, що це не ваші проблеми…

– Та облиште! Потрібну людину ви вже знайшли. Давайте сюди ваш лист! Швидше! Може, кур'єр саме прибуває до міста, а ми з вами гайнуємо час на балачки.

Він якось дивно глянув на мене, відкрив теку, простягнув мені великий, темно-синій конверт. Я вийняла лист, розгорнула. Руки тремтіли. Чого це я так хвилююся? Пробігла очима привітання, формальну подяку за замовлення, сподівання на подальшу співпрацю… Ось воно! Двадцять восьме червня!

– Яке сьогодні число?

– Двадцять сьоме червня.

– Ура!!! – Я помахала листом у повітрі. – Встигли! Наш кур'єр прибуває (який це «наш»?) завтра, о третій годині, літаком з Відня, рейс дванадцятий, його звати Макс Гердер,

і він розмовляє англійською. – Я записала все це на листку паперу і повернула йому разом з листом.

Він потиснув мені руку:

– Дякую, дуже вам дякую.

– Та нема за що. – Чого це ти так радієш, Марго?

– Там більше нічого суттєвого?

– Привітання, формальності, поздоровлення з правильним вибором, реклама… Перекладати?

– Ні. Не треба. Давайте сядемо!

Тільки тепер я помітила, що ми стояли посеред бібліотеки. Добре, що, крім студента, який щось читав у дальньому кутку, – ані душі. Я повернулася до свого крісла, він сів поруч. Кілька хвилин, не ніяковіючи, ми мовчки дивилися один на одного. Мені було приємно на нього дивитися. Здається, йому теж. Ще один збіг? Його очі були глибокого чорного кольору і дуже-дуже теплими. Всміхнувшись, він подав мені руку і просто сказав:

– Ян. – Яке незвичайне ім'я! Я теж подала руку. Його потиск був таким обережним, наче він боявся зламати мені пальці.

– Марго.

– Яке незвичайне ім'я! – Ще один збіг.

– Марго, ви не уявляєте, як ви мені допомогли. Скільки з мене?

– Та нічогісінько. Я переклала одне речення. Така дрібниця! До речі, інколи дуже приємно допомогти.

– Ви жартуєте?

– Ні.

– Дивна ви дівчина, Марго. Ви тут навчаєтеся?

– Закінчила тиждень тому. Зараз шукаю роботу.

– Ви – перекладач?

Я кивнула.

– Які мови?

– Німецька, англійська, іспанська. А чим ви займаєтеся?

– Ви так швидко спитали… Не хочете чути компліментів з приводу вашої обізнаности в мовах?

Я не стримала усмішки:

– Ні. – Він теж усміхнувся. Ну просто телепатичний контакт!

– А з приводу вашої вроди можна?

– Законом не заборонено…

Він подивився мені у вічі. Довгий погляд, проте без жадібної пристрасти. Його очі – лагідна ніч. Голос… Низький, спокійний, задумливий.

– Компліменти так важко відрізнити від лестощів. Проте ми спробуємо. Гаразд? – Він нахилився до мене. – Зазирніть мені у вічі. Що ви бачите, Марго?

– Своє відображення.

– Гаразд. Тепер слухайте мене і не відводьте погляд. Допоки ви бачите себе в моїх очах – я говорю правду. Якщо Ваше відображення зникне – мої слова – тільки лестощі. Домовилися?

– Так.

Ян нахилився до мене ще ближче, так, що його дихання торкнулося мого обличчя:

– Коли я залетів до цієї кімнати, в мені вирувала лють. Я нічого не розумів, я був у розпачі. А потім я побачив вас. Як ви сиділи у цьому кріслі, оточені м'якими сутінками, вкутані в бліде світло лампи… І тоді одна-єдина думка розбила стіни мого гніву.

– Яка думка? – прошепотіла я.

– Я подивився на вас і подумав, що, мабуть, так виглядає любов.

– Що? – Я не дихала.

Він спокійно повторив:

– Я подивився на вас і подумав, що, мабуть, так виглядає любов.

У скронях вирувала кров. Так голосно, що я майже не почула свого наступного запитання:

– А ви бачили любов?

– Ні. Проте нічого подібного до вас я теж ніколи не бачив. Тому я й подумав, що вона – це ви. Хто в моїх очах, Марго?

– Я. – Я раптом захрипла.

– Це добре. – Він обережно торкнувся моєї руки. – Я хочу з вами зустрітися. Не треба думати нічого поганого. Я хочу повечеряти з вами, вибачитись за свою поведінку, подякувати за допомогу.

Божевілля! Я гарячково шукала причину ввічливої відмови.

– Але…

– Марго, я просто хочу мати можливість бодай ще раз подивитися на вас. – Ян не зводив з мене уважного погляду.

Боже мій, що я роблю?

– Гаразд.

– Ви згодні?

Ні! Ні, Марго! Нізащо!

– Так. – Я завагалася, хотіла ще щось додати, проте ще раз рішуче сказала: «Так».

– Коли?

– Може, завтра ввечері? Тоді ви зможете розповісти мені про замовлені книжки, бо я заінтригована.

– Тільки книжками?

Я знов усміхнулася. Вкотре вже. Що він зі мною робить? Як це йому вдається?

– Вас влаштовує, скажімо, о шостій?

– Так. – Здається, мені подобалося говорити йому це слово.

– Куди мені по вас заїхати?

Я дала йому свою адресу. Божевільна! Ідіотка! Що ти накоїла! А якщо він якийсь… Ні, він не такий. Не вірю. Ян закрив записничку і всміхнувся:

– Я вірю вам, Марго, але ніяк не можу повірити в таку удачу. Я й не сподівався, що ви погодитеся. Ми справді зустрінемося?

Я нахилилася до нього:

– Зазирніть мені у вічі, Яне. Кого бачите?

Знов його дивний погляд. В ньому якесь запитання чи, може, здогад? Незвичайна людина, дуже незвичайна.

До бібліотеки ввалилася галаслива юрба. Ян підвівся.

– Не смію довше вас затримувати. Ви й так витратили на мене багато часу. До завтра.

– До зустрічі.

Я дивилася, як він йшов до дверей. На порозі Ян озирнувся. І знов ці очі. Здається, я ними зачарована.

– До речі, Марго, книжка, яку ви зараз читаєте, моя улюблена. – Він уміхнувся і обережно зачинив за собою двері.

Знов нічого не розумію. Яка книжка? Я подивилася на стіл. А таки книжка. Булгаков. «Майстер і Маргарита». Книжка, яку я навмання вхопила з полиці, щоб створити видимість роботи для бібліотекаря. Цікаво…

Звичайний збіг?

Така біла стеля. Чому стелі завжди білі? Мені не подобається цей колір. Щоранку прокидаєшся, наче в лікарні. Повертаєшся у божевільню цього світу. Ласкаво просимо! Якою була поїздка? Не такою жахливою, як прибуття. Чому стелі не фарбують у рожевий?

До речі, прибуття справді жахливе. Все тіло нестерпно болить, кожна кістка співає свою власну жалібну пісню, голова взагалі відмовляється працювати. Я сіла у ліжку. Погляд сковзнув по зап'ястках. Синці! Я ж казала, що будуть синці! Чорт! Ви тільки подивіться: блакитно-червоні плями на руках. Та їх тепер ніякими браслетами не закриєш, хіба що перев'язати бинтом і ходити потерпілою від бандитського нападу. Ой, людоньки, мені зламали зап'ястки! Огидно, огидно, огидно. А потім ще це шампанське. Що я робила дорогою додому? Сподіваюся, не співала. А якби й співала, то що?

Гуртожиток повільно прокидався. Великий мурашник. Я подивилася на годинник. Дев'ята. На сьогодні планувалося щось важливе. Я напружено розмірковувала. Чергові відвідини університету перенесемо на вівторок, візити до знайомих відкладаються. Зателефонувати додому? Краще завтра. На роботу теж не треба. А, ось воно що! Робота. Я ж учора закінчила контракт, гроші у сумочці, а це означає, що сьогодні – день покупок. Серйозна справа!

Я підвелася і, не звертаючи увагу на стогін змученого тіла, пошвендяла до ванної. На збори у мене, як завжди, пішла година. Десять хвилин у ванній, двадцять – на макіяж. Двадцять на те, щоб одягнутися, і останні десять, щоб покласти в сумочку необхідне. Комусь може здатися, що день покупок – це безкінечна втіха. Якоюсь мірою з цим можна згодитися.

Уявіть собі. Ви повільно мандруєте з однієї фірмової крамниці до іншої, замріяно розглядаєте приватні колекції відомих кутюр'є, та невдовзі зустрічаєте її – річ, у яку закохуєтеся з першого погляду. Впевненим рухом витягаєте тугий гаманець, зверхньо всміхаєтесь продавцеві, який подає вам загорнутий у блискучий папір пакунок, а потім процедура повторюється знов і знов. Якщо отак дивитися, день покупок – справді ідеальна нагода віддатися примхам смаку, попестити себе і не думати ні про що, окрім подарунків. Рідкісних, чудових подарунків собі найкращій. А от чи можете ви уявити, на що перетвориться день покупок, якщо ключового елемента – тугого гаманця – немає? Я розповім.

Подумки чи на папері ви складаєте список необхідних речей. І не до примх, якщо треба безліч дрібниць для господарства, дещо з одежі, дещо з косметики та бодай щось їстівне. Розділ «що купити?» заповнений максимально. У розділі «за що купити?» стоїть мінімум. Щоб звести один до одного, треба бути чарівником.

І знаєте, що я помітила? У цій країні майже всі люди чарівники. Бо у фірмових крамницях можна побачити двох-трьох відвідувачів, а от наші базари ледве вміщують натовпи покупців, які гасають ними, як скажені, у пошуках знижок, давлять один одного, штовхаються, сваряться, одне слово, чаклують.

Зайве й казати, що базари я ненавиджу, проте, на превеликий жаль, за своїми фінансами належу саме до категорії «чарівників».

Вранці, коли я одягалася, все непокоїла одна думка: чому вікно в моїй кімнаті було повністю відчинене? Уночі прохолодно, а я вікно – навстіж, штори зірвала і гола – в ліжко! Чокнутися можна!

Базарна штовханина на якийсь час вибила ці думки з моєї голови. На порядку денному гостро стояло питання про виживання. Мене несло, крутило, я ледве встигала повертати в необхідному мені напрямку. Мені були потрібні ряди з жіночою білизною, але людський потік штовхав до яток з рибою. Подумки вилаявшись, я вирвалася і потрапила до іншої течії, яка донесла мене до торговки квашеною капустою. Повернувшись до неї спиною, я рішуче пішла геть, була змушена оминути чергу по яйця, потім зробила досить велике коло, перелізла через якусь тумбу і опинилася біля яток із запчастинами для авто. Оминаючи купи заліза і чоловіків, які розглядали їх не менш захоплено, ніж мої ноги, я сумно розмірковувала, а чи було в моєму житті хоч одне відвідування базару, під час якого я б не заблукала? Було! Мені тільки-

но виповнилося шість років, і я трималася за матусину спідницю. Ще відтоді я й базар – речі несумісні.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.